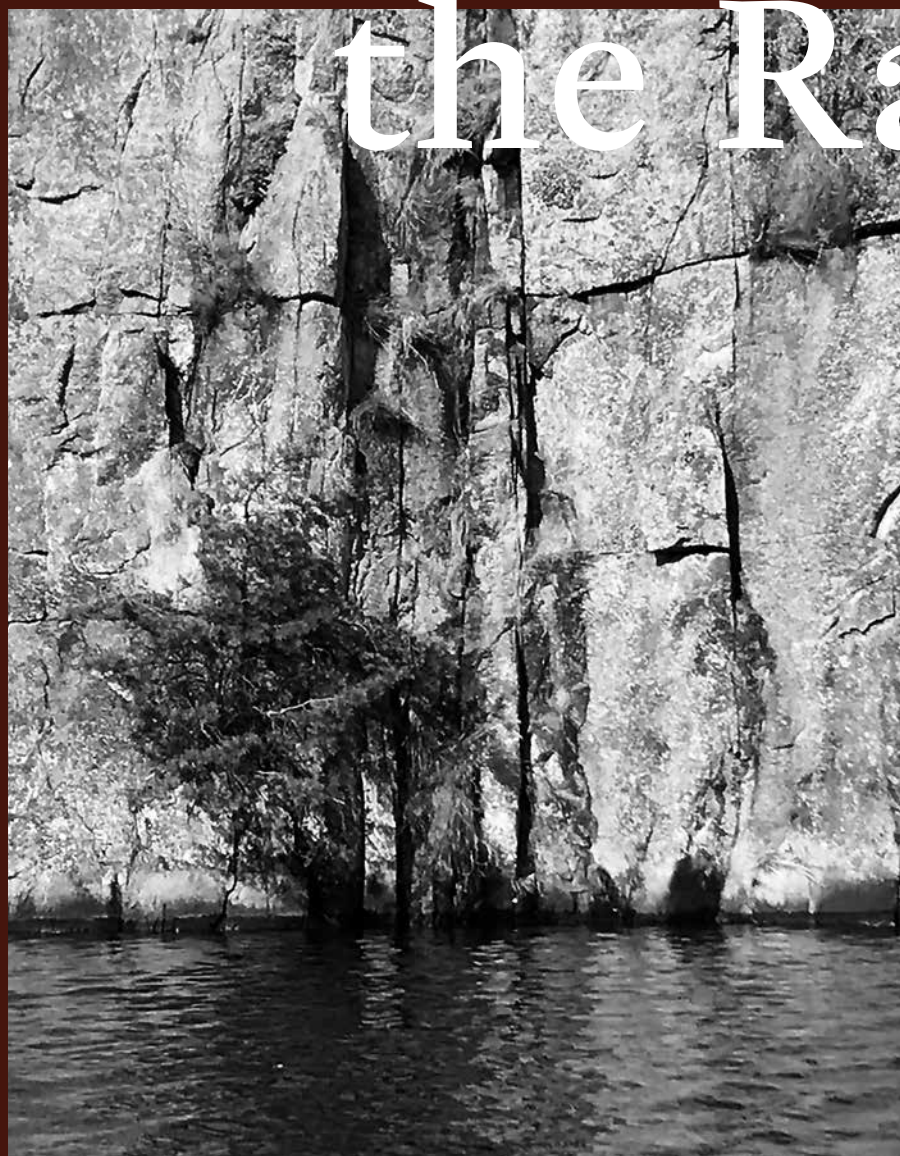

Art Inside Out #13–14
Varbergs- & Laholms kommun

Mellan regnen / Between the Rains

maj–
oktober
2022

Innehåll / Content

Tema: Mellan regnen – utifrån begreppet ekologisk läskunnighet . . .	3
Om residenset	5
AIO LJUD (QR) Helena Persson	5
Brevväxling mellan Caroline Mårtensson, konstnär och Ebba Lisberg Jensen, humanekolog	6
Laholm	13
Varberg	13
AIO TEXT: Platserna är också deras nu, Tove Möller	14
KONSTNÄRERNAS ARBETEN	
Maj Horn	16
AIO FILM (QR)	16–17
Jan Carleklev	24
AIO FILM (QR)	24–25
Kruno Jošt	32
AIO FILM (QR)	32–33
Pia Rönicke	40
AIO FILM (QR)	40–41
AIO TEXT: V Ä G A R, Ingela Strandberg	50
OUTRO	53

/

Theme: Between The Rains – Based On The Concept Of Ecological Litteracy	3
About the residency	5
AIO SOUND (QR) Helena Persson	5
Letter Exchange Caroline Mårtensson, Artist, And Ebba Lisberg Jensen, Human Ecologist	9
Laholm	13
Varberg	13
AIO TEXT: Platserna är också deras nu, Tove Möller	14
THE WORK OF THE ARTISTS	
Maj Horn	16
AIO FILM (QR)	16–17
Jan Carleklev	24
AIO FILM (QR)	24–25
Kruno Jošt	32
AIO FILM (QR)	32–33
Pia Rönicke	40
AIO FILM (QR)	40–41
AIO TEXT: W A Y S, Ingela Strandberg	51
OUTRO	54

Scanna QR-koder för att ta del av video- och ljudverk. Använd hörlurar för bästa upplevelse. Allt material finns också tillgängligt i AIO Journal.

artinsideout.se

Scan QR codes to take part of video and audio works. Headphones are recommended. The material is also available in AIO Journal.

artinsideout.se/eng

TEMA: *MELLAN REGNEN* – UTIFRÅN BEGREPPET EKOLOGISK LÄSKUNNIGHET

Mellan regnen utgår från begreppet ekologisk läskunnighet – hur vi ser och förstår innebörden av ekologiska samspel – och undersöker hur konstnärliga processer kan gripa in i och gå i dialog med samtida miljödebatter, posthumanistiska idéer om mellanartlig samhörighet och skriande behov av samhällsomställning.

Residensets titel, *Mellan regnen*, anspelar på de förändrade vattenflöden och klimatrubbningar som blir en konsekvens om de dramatiska prognoser för höjning av medeltemperaturer i både hav, jord och atmosfär som vi nu står inför blir verklighet. I det poetiska och fysiska mellanrummet mellan att regnen faller finns det förhoppningsvis fortfarande en möjlighet att agera, i samklang med komplexa och sammantrasslade ekosystem. Ett utrymme för andhämtning inför de utmaningarna vi står inför.

Med hjälp av konstnärlig kompetens och kritisk föreställningsförmåga läste vi under residenset oss in i de här ekologiska systemen och försökte frammana andra sätt att förstå och förhålla sig till dem för en mer robust, hållbar och ömsesidig tillvaro. Kanske kan konsten på det sättet, utan att avtvingas svar eller formulerade lösningar, peka på hur vi kan överbrygga kompetensglapp, synliggöra tillstånd, rucka på normer, vända på perspektiv, luckra upp och visa på alternativa riktningar framåt.

/

THEME: *BETWEEN THE RAINS* – BASED ON THE CONCEPT OF ECOLOGICAL LITTERACY

Between the Rains uses the concept “ecological literacy” – how we detect and comprehend ecological interplay – as point of departure for a residency that explores how artistic processes can meddle and go into dialogue with contemporary debates concerning environmental issues, posthumanist ideas about interspecies affinities and an emergent need for sustainable transitions of our communities.

The title, *Between the rains*, refers to the radical fluxes in water flows and general disturbances in climate that will become reality if current scenarios for increased global average temperatures in oceans, soil and atmosphere are not being prevented. In the poetic and physical gap between the falling rains there is still space for action, in unison with complex and entangled ecosystems. A space for breathing when facing the challenges that lies ahead.

Guided by artistic competences and critical imagination the residence facilitated various readings of these ecological systems and tried to evoke other and more equal, robust and sustainable ways to understand, engage and interact with them. Maybe, art, in that capacity and without having to formulate definite answers, can point at bridges between knowledge gaps, expose conditions, nudge norms, invert perspectives and indicate alternative spaces for action.

[SV]
OM RESIDENSET

Art Inside Outs residens #13–14 *Mellan regnen* utifrån begreppet ekologisk läskunnighet, ägde rum under perioden 23 maj – 30 oktober 2022. Maj Horn, Kruno Jošt, Pia Rönicke och Jan Carleklev var inbjudna för att utifrån sina konstnärliga praktiker arbeta på plats i omgivningarna kring Laholm och Varberg.

Under residensens inledande period tog konstnärerna del av områdenas historia och samtidigt genom platsbesök, särskilt längst Viskans och Lagans åfåror, bland sanddynerna på Hökafältet och i våtmarkerna på Getterön. I möten med människor som lever och verkar här fick konstnärerna inblick i platsernas specifika förutsättningar och behov. Efter research-perioden följde en aktiv och längre fas där residenskonstnärerna arbetade självständigt med tematik, platser och konstnärliga riktningar.

Vem känner havet? Kan vi göra konst för och med mikrober? Hur lyssnar vi tillsammans med en å och en flodpärlmussla? Vem bor i sanden? Detta var frågor som konstnärernas arbeten kom att kretsa kring, och som de tillsammans med lokalbefolkningen sökte besvara eller fördjupa.

Konstnärerna delade med sig av sina pågående arbeten genom publika vandringar längst Lagan och Viskan samt i salonger på Kulturhuset Komediante, Varbergs konsthall, Naturum Getterön, Hamnmagasinet, Majas vid Havet, Byaregårdens bryggeri, Teckningsmuseet, Laholms teater och i Hökafältets naturreservat. Medlemmarna i Konstnärernas Kollektivverkstad i Varberg har regelbundet under residensen regelbundet varit involverade konstnärernas processer och producerat en egen parallell utställning på temat *Mellan regnen*.

Diktsviten *V ä g a r* är specialskriven av poeten Ingela Stranberg, uppvuxen och bosatt i Grimeton utanför Varberg, för detta nummer av AIO Magasin. Likaså är konstnären Tove Möllers text om minnesfragment från barndomens Laholm. I magasinet återfinns också en brevväxling, som fördjupar residensets tematik, mellan humanekologen Ebba Lisberg Jensen och konstnären Caroline Mårtensson. Tillsammans med Art Inside Outs team har Caroline Mårtensson också stått för process- och konstnärligt stöd.

Genom residenset har Johanna Holmström och Louice Sandahl från Varbergs konsthall samt Frida Talik och Maria Wikrén från Teckningsmuseet bistått residenskonstnärerna i deras dagliga arbete på plats i och omkring Varberg och Laholm.

[EN]
ABOUT THE RESIDENCY

Art Inside Out's residency #13–14 *Between the Rains*, based on the concept of ecological literacy, took place during the period May 23 – October 30, 2022. Maj Horn, Kruno Jošt, Pia Rönicke and Jan Carleklev were invited to work with their respective artistic methods and approaches on site in the surroundings of Laholm and Varberg.

During the initial period of the residency, the artists took part in the area's history and present via site visits, especially along Viskan's and Lagan's water furrows, among the sand dunes in Hökafältet and in the wetlands of Getterön. In meetings with people who live and work here, the artists gained insight into the specific conditions and needs of the places. After the research period, an active and longer phase followed where the artists worked independently with the residency's theme, the places and their own artistic directions.

Who knows the sea? Can we make art for and together with microbes? How do we listen together with a river and a freshwater pearl mussel? Who lives in the sand? These were questions that the artists came to work with, and that they together with local residents sought to answer or deepen.

The artists shared their ongoing work through public walks along rivers Lagan and Viskan and during salons at Kulturhuset Komediante, Varberg Konsthall, Naturum Getterön, Hamnmagasinet, Majas vid Havet, Byaregårdens brewery, Teckningsmuseet, Laholm theater and in the Hökafältet nature reserve. Members of the Artists' Collective Workshop in Varberg have regularly been involved with the artists processes during the residency and have also produced their own parallel exhibition on the theme *Between the Rains*.

The poem suite *W a y s* is specially written by the poet Ingela Stranberg, who grew up and lives in Grimeton outside Varberg, especially for this issue of AIO Magasin. Same goes for artist Tove Möller's text about memory fragments from her childhood in Laholm. This issue of the magazine also contains an exchange of letters, in order to deepen the residency's theme, between the human ecologist Ebba Lisberg Jensen and the artist Caroline Mårtensson. Together with Art Inside Out's team Caroline Mårtensson has also provided production- and artistic support.

Throughout the residency, Johanna Holmström and Louice Sandahl from Varberg Konsthall and Frida Talik and Maria Wikrén from Teckningsmuseet have supported the artists in their daily work on location in and around Varberg and Laholm.

[SV]
BREVVÄXLING MELLAN CAROLINE MÅRTENSSON,
KONSTNÄR OCH EBBA LISBERG JENSEN,
HUMANEKOLOG

Steninge, 3 mars 2022

Ebba, hej!

Jag ... är så glad över att vi fått möjlighet att mötas på detta vis!

Vår korrespondens är tänkt att röra sig kring ekologisk läskunnighet, ett begrepp som vi båda använder oss av, du som humanekolog och jag som konstnär med inriktning på människans relation till sin omgivning. Genom industrialisering och urbanisering har vi tappat kontakten med det som är förutsättningarna för liv. Hur ska vi kunna skydda det vi inte har tillräckligt med kunskap om?

Första gången jag stiftade bekantskap med begreppet var för några år sedan i samband med *Man and biosphere – prekära situationer*, ett tvärvetenskapligt samarbete med Kristianstad Konsthall, Naturum Vattenriket, konstnärer och forskare. Projektets syfte var att i en lokal kontext göra klimatfrågan nära och personlig i stället för fjärran och abstrakt, men också att visa på en komplexitet som behöver tvärvetenskaplig kompetens för att bli greppbar. (Delar av staden Kristianstad ligger under havsnivå, här finns Sveriges lägsta markpunkt på -2,32 m, och ett omfattande invallningsarbete för att skydda mot översvämning pågår här sedan många år.) Kristianstad Vattenrike fick illustrera och bli exempel för en tanke kring hur vi kan närma oss de utmaningar vi står inför och skapa förståelse genom att visa på vikten av situationsbundna relationer.

Ingemar Jönsson, professor i teoretisk och evolutionär ekologi vid Högskolan i Kristianstad, en av de medverkande, och som arbetat med kopplingen mellan upplevelse och engagemang* beskrev hur de i kommunen arbetat konkret för att få människor att uppleva naturen.

Ett för många kanske greppbart exempel är en kommunal parkeringsplats, attraktiv genom att den är stor och gratis, anlagts bortom Naturum, dvs ca 500 m från centrum, vilket gör att människor dagligen promenerar över de spänger som förbinder biosfärområdet med stadens centrala delar och samtidigt ges möjlighet att uppleva innebörden av årstidernas skiftningar.

Jag har funderat mycket på behovet av förkroppsligade upplevelser för att återskapa förståelse för samspelet mellan människa och andra arter och har använt begreppet ekologisk läskunnighet som kompass i den konstnärliga processen för att kunna avläsa en plats eller en situations specifika förutsättningar.

I går kväll när jag skulle gå och lägga mig hörde jag kattugglan just utanför i skogsdungen. Vi har hört honom flera kvällar nu, men inte så nära förut. Ger sig tillkänna. Melankoliskt och trösterikt på samma gång. Det är mycket som står på spel.

Varma hälsningar!

Caroline

*Kopplingen mellan upplevelse och engagemang togs upp av den amerikanske forskaren Robert Pyle (1993) som kallade bristen på naturupplevelser för "extinction of experience", erfarenheternas / upplevelsernas utdöende.

Österlen, 9 mars 2022

Hej Caroline

Tack för att du vill korrespondera med mig. Jag ... är ju forskare i humanekologi, och det är mitt jobb att kommunicera med människor utanför forskningsvärlden – det är vad vi kallar "den tredje uppgiften", eller "samverkan". Dessutom brukar det vara spännande och tankeväckande. Humanekologi, är en tvärvetenskap som kretsar kring hur människan, i grupp, och den enskilda människan, relaterar till och använder naturen omkring oss.

Du skriver att du funderar kring begreppet ekologisk läskunnighet, ecological literacy på engelska, och det gör jag också i min forskning. Begreppet har funnits inom den akademiska världen något årtionde, men det är fortfarande ganska oklart vad det egentligen betyder. Några menar att det betyder en bred förståelse av hållbarhetsfrågor och miljöfrågor, som de ibland kallar environmental literacy, alltså snarare miljöläskunnighet. Vad som är "ekologiskt" är en klurig fråga i sig, i dag talar vi ju om t ex "ekologisk mat". Egentligen är ju ekologin en vetenskap om hur alla organismer i biosfären är beroende av varandra och om hur energi och näringsämnen flödar genom ekosystemet.

Det är kanske kul att veta i sammanhanget att vetenskapen ekologi, när den växte fram ur de äldre disciplinerna biologi och geologi i början av 1900-talet, förespråkades av människor som var oroliga för vad industrisamhället höll på att göra med naturen. Redan från början fanns alltså en viss normativitet inbyggd i just ekologin. Det innebär dock inte att vetenskapen ekologi idag baseras på "tyckande" eller politik.

Vi har nog alla klart för oss vad läskunnighet innebär – den bygger ju i sin enklaste form på att man tolkar ut ord sammansatta av bokstäver. Med läskunnighet, literacy, som man pratar om den i t ex utbildningsvetenskapen, menas dock någonting lite större och bredare. Det är inte bara att få ihop ord och sammanfoga dem till text. Med läskunnighet menar man en vidare förståelse, där den läskunniga snabbt kan få överblick, kan tänka inom eller med hjälp av ett visst kunskapsfält, och även skapa egen "text".

Språk- och kognitionsforskare har visat att läskunnighet (alltså läsa-i-en-bok-läskunnighet) ändrar hur människor tänker. Det låter kanske konstigt, och eftersom nästan alla i vårt moderna samhälle är läskunniga så tänker vi oftast inte på hur avancerat detta med att läsa – och skriva – egentligen är. Det som händer när en människa lär sig läsa, och på kollektiv nivå när ett helt samhälle lär sig läsa, är att hon börjar tänka mer abstrakt. Hon får liksom en yta som hon kan lägga ut sina tankar på, sätta rubriker och dela upp kategorier, får en tydligare systematik och en mer linjär tidsuppfattning än någon som inte kan läsa och skriva. Det låter kanske toppen, men det har sina kostnader för hjärnan. En människa som kan läsa och skriva har oftast sämre kapacitet att memorera stora kunskapsmängder utantill i huvudet. Men, som du förstår, man kan inte få allt!

Vad har allt det här då att göra med naturen och med klimatfrågorna?

Allra bästa hälsningar

Ebba

Steninge, 14 mars 2022

Hej Ebba!

Om vi utgår från vetenskapen ekologi är begreppet ekologisk läskunnighet på ett sätt både direkt och komplext. Direkt om det översättes som just en förståelse för (läskunnighet) hur allt hänger samman genom de ekologiska system som förstås även vi som människor ingår i. Tänker vi på begreppet ur ett vidare perspektiv, det som du benämner miljöläskunnighet,

environmental literacy, blir det ett redskap för att förstå hur olika faktorer påverkar varandra, såsom orsakerna till global uppvärmning och dess konsekvenser.

Du beskriver hur begreppet ekologi uppkom ur oron för vad människan orsakar sin levande omgivning, kanske kan det stärka begreppet ekologisk läskunnighet som verktyg för att läsa och förstå de system som omger oss?

Det är något i det du beskriver om den kognitiva förmågan som inte går ihop för mig. Om vi genom läskunnigheten utökar vår förmåga att tänka abstrakt så borde det även gälla den ekologiska läskunnigheten, borde vi då inte bättre kunnat förutse konsekvenserna av vår ekologiska påverkan?

Med begreppet kommer vikten av tvärvetenskapligt utbyte och samarbete på alla nivåer. För att göra det mer konkret kan det vara bra att utgå från en plats eller en situation. En tvärvetenskaplig läsning av en geografisk plats hänger väl samman med den ekologiska läsningen, de är beroende av varandra. För att förstå en plats/situation på djupet, vad som orsakar problematik eller leder till något gott, behöver vi se såväl till naturliga förutsättningar såsom geografiska, geologiska och biologiska likväl som till sociala strukturer. En sådan komplex läsning ger en mer mångfacetterad förståelse, erbjuder fler redskap för att kommunicera och bättre handskas med de samhällsdilemman vi står inför och visar ofta att det inte bara finns ett problem och en lösning utan ett helt spektra av utmaningar som dessutom ofta står i relation till varandra.

Jag använder ofta vandring som konstnärlig metod och ramverk för att fånga in tvärvetenskaplig platsspecifik kompetens och läsa av en plats förutsättningar. Det kan vara i form av en deltagarbaserad kontextavläsning där specialister inom aktuella ämnesområden möter människor med erfarenhetsbaserad kunskap om platsen. Genom vandringen, rörelsen över en bestämd geografisk yta, spelar även de sinnliga förnimmelserna in för förståelsen.

Vi har kommit så långt bort från det som är förutsättningarna för allt liv och befinner oss nu i ett läge då vi behöver avlära mycket av det som varit vägen till vår framgång.

I en allt mer instabil omvärld kanske intresset ökar för att återlära kunskaper om hur vi kan leva i samklang med naturen, vår omgivning, kunskap som under lång tid inte varit särskilt högt värderad.

Frågan är hur vi ska kunna påskynda denna process?

Under en promenad under eftermiddagen såg jag ett litet bestånd av vitsippor! Det var på en plats där solen ligger på och där stengårdsgården bakom lagrar värmen och skapar ett mikroklimat...men nog är det tidigt ändå!

Varma hälsningar

Caroline

Göteborg, 21 mars 2022

Hej igen Caroline

Tack för ditt brev!

Jag skrev ju att man har visat att läskunnighet stärker det abstrakta tänkandet, och du frågar då – helt relevant! – om inte läskunnigheten borde kunna stärka tänkandet om de stora hållbarhetsutmaningarna. Men alfabetet i den ekologiska läskunnighet är inte bokstäver utan arter. Ekologi och frågor om miljö och klimat ÄR abstrakta, i alla fall för oss människor som har svårt att se, tänka och föreställa oss utanför den tidsrymd och det rum som vi själva befinner oss i. Och om vi då allihop, som civilisation, glömmet bort alla arter omkring oss, så blir naturen till en grön massa som ska finnas där för våra fritidsbehov. Ta skogsbad – med min bakgrund borde jag väl älska idén, men jag tycker den är ganska gräslig. Ännu en gång ska naturen svara på våra behov, nu andliga och estetiska.

Hela det gröna tänkandet grundar sig i en kritik av hur just vårt moderna samhälle utvecklas. Ibland baxnar jag av hur vi försöker bygga om allting för att passa våra behov, och sedan mår dåligt och måste bygga om ännu mer för att få fler behov tillgodosedda. Jag samlar faktiskt lite på ”bevis” på den här tendensen. Som folk som kör till gymmet för att springa på ett löpband. Eller att det finns färjor med pool på soldäck. Det finns folk som kör sin fiskebåt på släp från hamn till hamn, och andra som kör sin häst på släp till bra ridområden. Med billig energi kan vi bygga upp och transportera runt vad som helst för att optimera vår upplevelse.

”Hur ska vi kunna leva i samklang med naturen?” frågar du? Ja det är ju egentligen den enda viktiga frågan! Men just idag hörde jag på nyheterna att regeringen föreslår omfattande subventioner, till och med kontantstöd, till bilägare, för att kompensera för de höjda bränslepriserna som är konsekvensen av Rysslands krig mot Ukraina. Samtidigt vet vi att planeten värms upp och vi borde försöka hålla varenda deciliter olja kvar i marken. Sverige har skrivit under FN:s klimatmål och vi måste buklanda hela det här livsfarliga oljeprojektet. Nu har det äntligen blivit uppenbart att den fossila energin inte är en gratis och flödande resurs, och just NU hade politikerna ett gyllene tillfälle att låta det bli för dyrt att åka bil och flyga i onödan! Marknadskrafterna ihop med Putins vansinne hade kunnat bespara oss tonvis av koldioxutsläpp utan något politiskt motstånd. Folk hade ju just börjat ransonera sin onödiga körning, lägga om sina liv och röra sig mer. Nu fanns ju chansen till den stora omställningen, och en supersnabb frigörelse från oljeoligarkerna, helt gratis! Men nej.

Att du såg vitsippor! Jag har inte sett dom än, men igår på vårdagjämningen hörde jag koltrasten för första gången i år. Den är en känslösam fågel för mig. Någon jag har älskat mycket dog ganska nyligen, och koltrasten stod för soundtracket när vi föll för varandra på åttioalet. Nu sjunger den nästan två månader tidigare, världen inte långt härifrån står i brand, och på bänkarna i stan börjar folk vända näsan mot solen. Jag önskar att jag kunde skriva något klokt och hoppfullt, men med nyheten om subventionerna kände jag att nu är jag nära att ge upp, på riktigt. Mot dumheten kämpar själva gudarna

förgäves, heter det ju. Hur ska då vi människor orka? Har du något tips?

Bästa hälsningar
Ebba

Steninge, 25 mars 2022

Kära Ebba,

Jag var trött när jag läste ditt brev, grät lite. Beklagat att du mist din vän. Det är en sorg som kan delas av alla som förlorat någon nära men som samtidigt är högst personlig. Ingen annan har haft just den relationen och upplevelsen av varandra som just ni har haft.

Det har talats om en annan slags sorg, den i förhållande till klimatkrisen och artutrotningen. Att känna sorg över allt det som går förlorat. Den kan komma plötsligt, under en promenad i parken, kanske när en sitter där på bänken med näsan i vädret och njuter av den första riktiga vårsolen. Kanske kan den kopplas till något faktiskt, som just erfarenheten av att koltrasten började sjunga två månader senare på 80-talet. Möjligen, en mer abstrakt känsla, som är förenad med vetskapen om vad vi genom vår så kallade utveckling framkallat och som leder till en mer oidentifierad känsla av förlust eller sorg som gör att vi inte kan glädjas över samma slags upplevelser vi en gång gjorde.

Jag önskar så att vi människor skulle känna samhörighet och ett gemensamt globalt ansvar som medborgare på jorden, den en gång så resilienta men av mänsklig påverkan nu väldigt sköra grönbå planet som är allas vårt hem.

Hur vi ska orka, jag vet inte Ebba, vissa dagar känns det omöjligt. Men, så är vi också ett envist och trots allt hoppfullt släkte. Att organisera sig och verka politiskt ger många kraft. Jag tror också på att efter bästa förmåga verka utifrån sin egen position i samhället. Det är så lätt att tänka att förändringen måste ske via de ledande men vi får inte underskatta vad trycket underifrån kan göra. Förutsättningarna är olika, men många av oss som kan göra skillnad använder det som argument för att låta bli. Genom att ifrågasätta rådande normer och visa att andra sätt att leva på är både möjligt och rikt på många sätt gör att fler vågar bryta mönster. Tänk på solcellsepedemin. En i grannskapet börjar och de övriga följer efter.

Sedan vi flyttade ut på landet efter många år i stan har jag återupptäckt stjärnhimlen. Jag hade liksom tappat kontakten med det som omger oss. Kanske låter det motsägelsefullt, men att gå ut i mörkret en stjärnklar kväll och bli varse vår litenhet ger mig kraft och hopp. Jag har börjat kunna urskilja en del stjärnkongstellationer och från det lilla badrumsfönstret har Karlavagnen syntes tydligt under vintern. Men det tar en stund innan jag hittar rätt, ögonen måste vänja sig vid mörkret.

Varma hälsningar
Caroline

Göteborg, 1 april 2022

Kära Caroline

Ja det är mycket sorg med det här med klimatet och arterna. Det är nästan för mycket att bära. Jag har vänner som hamnat i depression på grund av detta, med en överväldigande ångest inför framtiden och vad som ska hända med barn och barnbarn. En god vän demonstrerade för klimatet och blev åtalad för trots mot ordningsmakten. Hon anförde i rättegången att det är ens plikt som medborgare att demonstrera när våra liv och planetens väl står på spel. I domslutet stod att det är myndigheternas sak att bedöma risker, och politikernas uppgift att fatta beslut om anpassningar. Det kan de ju ha rätt i, men i alla större förändringar, som införandet av kvinnors rösträtt tex, krävdes att många verkligen gjorde sina röster hörda och ställde till så mycket oväsen att samhället till slut var tvunget att reagera.

Själv har jag jobbat med miljöfrågor hela mitt liv. Ibland blir jag ganska beklämd. Vi trodde länge att om vi bara kunde visa vad som var problem, gärna med vetenskapens hjälp, så skulle naturligtvis samhället lyssna och byta riktning. Men det som hände var att enskilda konsumenter fick ansvaret. Idag har det här tänkandet gått lite överstyr, och många fokuserar helt och hållet på sina egna konsumtionsvanor istället för att försöka påverka samhället. Det blir som avlatsbrev – ”Jag har minsann sopsorterat och ätit veganskt varenda dag”. Men det räcker inte – det är de stora systemen som vi till varje pris behöver ändra på, tillsammans!

Urbanisering är ju inte bara att vi flyttar till, och bor i, städer. Det är också en kultur av avstånd till allt levande som växer fram. Vi glömmet helt enkelt vad som är grunden för vår överlevnad. Matproduktion blir något som bönder i sina traktorer, långt ute på landet, sysslar med. Vatten kommer i kranen, värme kommer i elementen. Att leva grönt är att dricka soja-latte, om jag ska vara lite sarkastisk.

Ekologisk läskunnighet handlar både om att se och känna igen arter, men också att förstå vidden i vårt beroende av ekosystemen, och därmed, kanske i förlängningen, inse faran i vad vi, globalt, håller på att ställa till med.

Det skulle vi behöva är att alla sju miljarder människor i denna timme begrep att varje liter olja och kol måste stanna i marken. Därefter skulle vi alla behöva börja bryta upp varenda fläck med asfalt och betong och återplantera skog, buskar och gräs, så att koldioxiden kan lagras in igen via fotosyntesen. På de magrare och öppna markerna behövs betande djur. De bidrar genom att gödsla, stimulera tillväxten och den biologiska mångfalden, och dessutom producerar de utan större arbetsinsatser massor med mat och annat till oss människor. Vi behöver humlor, bin och andra pollinerande insekter. Vi behöver liv, inte mer infrastruktur, vi behöver hjälpa planeten att läka sig själv och absorbera kolet som vi har släppt ut, innan det är för sent och ingenting kan växa i hettan.

Tänk om enskilda, myndigheter och näringsliv förstod hur beroende vi alla är av att alla arterna samverkar för vår överlevnad? Och sedan strävade åt ett gemensamt håll? Det vore väl inte för mycket begärt?

Bästa hälsningar Ebba

[EN]
LETTER EXCHANGE CAROLINE MÅRTENSSON, ARTIST,
AND EBBA LISBERG JENSEN, HUMAN ECOLOGIST,
SPRING 2022

Steninge March 3, 2022

Hi, Ebba!

I ☺... am so glad that we have the chance to meet this way! The intention of our correspondence is to cover ecological literacy, a term that we both use – you as a human ecologist and myself as an artist – with an emphasis on people’s relationship to their surroundings.

Industrialization and urbanization have caused us to lose contact with the preconditions for life. How can we protect things about which we know too little?

I first became acquainted with the concept a few years ago, in conjunction with *Man and Biosphere – Precarious Situations*, an interdisciplinary collaboration with Kristianstad Art Gallery, Naturum Vattenriket, artists and researchers. The purpose of the project was, in a local context, to address the climate issue as something close and personal, rather than distant and abstract, and to demonstrate a type of complexity that requires interdisciplinary expertise in order to be comprehensible. (Parts of the city of Kristianstad are located below sea level; it is home to Sweden’s lowest point of -2.32 m, and extensive damming initiatives have been underway for years to provide protection against flooding.) Kristianstad Vattenrike illustrated this and became an example of an idea for how to approach the challenges we face and create understanding by showing the importance of situated relationships.

One of the participants, Ingemar Jönsson, professor of theoretical and evolutionary ecology at Kristianstad University, who worked with the connection between experience and engagement*, described how the municipality has created concrete initiatives to get people to better experience nature.

One comprehensible example for many people is a municipal parking lot, attractive in that it is large and free, that was built beyond the Naturum, about 500 m from the center. In other words, every day, people walk across the bridges connecting the biosphere area to the city, providing a daily opportunity to experience the changing seasons.

I’ve given a lot of thought to the need for physical experiences to recreate our understanding of the interplay between people and other than human species, and have used the concept of ecological literacy as a compass for an artistic process, that interprets the specific conditions of a place or situation.

Last night, when I was going to bed, I heard a Tawny owl just outside in the grove of trees. We’ve heard him several nights now, but not this close. Making himself known. Melancholic and offering solace at the same time. A great deal is at stake.

Warmly,
Caroline

*The connection between experience and engagement was addressed by American researcher Robert Pyle (1993) who referred to the lack of experiences in nature as the “extinction of experience.”

Österlen March 9, 2022

Hi Caroline,

Thank you for wanting to correspond with me. I 📧... am indeed a researcher of human ecology and it is my job to communicate with people outside of the research world – that is what we refer to as “the third task” or “collaboration.” It is also often exciting and thought-provoking. Human ecology is an interdisciplinary science revolving around how people, in groups and as individuals, relate to and use the natural areas all around us.

You write that you are thinking about the concept of ecological literacy, and I do as well in my research. The concept has been around in the academic world for about a decade, but it is still fairly unclear what it really means. Some say it means a broad understanding of sustainability and environmental issues, which they occasionally refer to as environmental literacy. What “ecological” means is in itself a tricky question; for example, today in Sweden we talk about “ecological food.” In fact, ecology is the science of how organisms in the biosphere are dependent on one another and how energy and nutrients flow through the ecosystem.

In this context it may be fun to know that the science of ecology, as it emerged from the older disciplines of biology and geology in the early twentieth century, was advocated for by people who were concerned about the effects that industrialization was having on nature. From the very beginning, something normatively was indeed embedded in the concept of ecology. But this doesn’t mean that the science of ecology is now based on “opinions” or politics.

The meaning of literacy is probably clear to all of us – in its simplest form, it is based on interpreting words composed of letters. By literacy as referred to in education, for example, we mean something a bit bigger and wider. It isn’t just about putting words together and connecting them into a text. By literacy, we are referring to a broader understanding in which a literate individual can quickly gain an understanding, think within or with help from a given field of knowledge, and also create their own “text.”

Linguistics and cognition researchers have shown that literacy (that is, reading-a-book literacy) changes how people think. It may sound strange, and because almost everyone in our modern society is literate, we don’t usually think about how sophisticated reading – and writing – actually are. What happens when a person learns to read, and at the collective level when an entire society learns to read, is that she begins to think in more abstract patterns. She establishes what you might call a surface on which to lay out thoughts, create headings and distinguish categories, develop clearer systems and a more linear perception of time than someone who cannot read or write. That might

sound great, but it has its costs for the brain. Usually a person who can read and write has a poor capacity to memorize bigger quantities of knowledge by heart. But, as you understand, you can’t have it all!

What does all of this have to do with nature and with climate issues?

Warm regards,
Ebba

Steninge March 14, 2022

Hi Ebba!

If we start from the science of ecology, the term ecological literacy is at once both straightforward and complex. Straightforward if translated specifically as an understanding of (literacy) how everything is connected through the ecological systems that we humans are part of, of course. Complex if we think about the concept from a broader perspective, what you call environmental literacy, when it becomes a tool for understanding how different factors impact one another, such as the causes of global warming and its consequences.

You describe how the concept of ecology arose from concerns about how people are effecting their living surroundings; maybe it can strengthen the concept of ecological literacy as a tool for reading and understanding the systems that surround us? Something in what you’ve described about cognitive ability doesn’t quite come together for me. If literacy expands our ability to think abstractly, that should also apply to ecological literacy, and then shouldn’t we therefore better be able to predict the consequences of our ecological impact?

The concept suggests the importance of interdisciplinary exchange and collaboration at all levels. To make it more concrete, maybe it is good to start from a place or situation. An interdisciplinary reading of a geographic site is nicely connected to an ecological reading; they are dependent on one another. To understand a place/situation in-depth, what causes problems or leads to something positive, we must consider both natural conditions such as geographic, geological and biological, as well as social structures. Such a complex reading produces a more multifaceted understanding, offers several tools for communicating and better handling of the societal dilemma we’re facing, and often shows that there isn’t just one problem and one solution, but an entire spectrum of challenges that are also often relative to one another.

I frequently use walking as an artistic method and framework for capturing interdisciplinary, site-specific skills and to interpret the conditions of a place. This may be in the form of participant-based contextual interpretation in which specialists in relevant fields meet people with experience-based knowledge about a place. Through walking, movement across a specific geographic area, sensory perceptions also play a role in this understanding.

We have gotten so far away from the preconditions for all life and now we’re in a situation in which we need to unlearn much of what has been the path to our success. In an increasingly unstable world, maybe the interest in relearning knowledge about how we can live in harmony with our immediate environment, nature is growing, knowledge which, for a long time, hasn’t been particularly highly regarded. The question is: how can we accelerate this process? On a walk in the afternoon, I saw a little group of wood anemones. They were in a patch of sun and the stone fence behind stored the warmth to create a microclimate.... but it is probably still early!

Warmly,
Caroline

Gothenburg March 21, 2022

Hi again Caroline,

Thank you for your letter!

I did write that it has been shown that literacy strengthens abstract thinking, and you’ve asked – very relevantly! – if literacy shouldn’t also strengthen thinking about major sustainability challenges. But the alphabet of ecological literacy is composed not of letters, but species. Ecology and issues related to the environment and climate ARE abstract, at least for people, who have a hard time seeing, thinking and imagining outside of the boundaries of time and our physical space. And if then, together as a civilization, we forget all the species around us, nature becomes a green mass that exists for our leisure needs. Take forest bathing – with my background I should love the idea, but I think it’s kind of awful. Yet again, nature is to respond to our needs, now spiritual and aesthetic.

The entire green mentality is based on a critique of how our modern society has developed. Sometimes I am floored by how we are trying to build everything up to fit our needs, and then we feel badly and have to rebuild yet again in order to satisfy more needs. I’m actually gathering some “evidence” of this tendency. Like people who drive to the gym to go running on a treadmill. Or the fact that there are ships with pools on their sundecks. There are people who drive their fishing boats on a trailer from

harbor to harbor, and others who drive their horse on a trailer to nice riding areas. With cheap energy, we can build and transport anything to streamline our experience.

“How can we live in harmony with nature,” you ask? Well, that’s really the only important question! But just today I heard on the news that the government is proposing extensive subsidies, even cash support, to car-owners to compensate for the elevated cost of gas as a consequence of Russia’s war on Ukraine. At the same time, we know the planet is warming up and that we should try to leave every last deciliter of oil in the ground. Sweden has signed the UN’s climate goals and we need to emergency-land all of these life-threatening oil projects. It is now finally becoming obvious that fossil energy is not a free and flowing resource, and right NOW, politicians have a golden opportunity to let it be expensive to drive a car and fly unnecessarily! Market forces alongside Putin’s lunacy should have been able to save us tons of carbon dioxide emissions without any political resistance. People had just begun to limit unnecessary driving, to restructure their lives and move more often by their own physical effort. Now the chance for this great restructuring was in place, and for a rapid liberation from the oil oligarchs, completely free! But no.

You saw wood anemones! I haven’t seen them yet, but yesterday on the spring equinox, I heard my first blackbird of the year. It is an emotional bird for me. Someone I loved very much died fairly recently and the blackbird was our soundtrack when we were falling for each other in the eighties. It now sings almost two months earlier, the world not far from here is on fire, and on benches in the city, people are starting to turn their faces to the sun. I wish I could write something wise and helpful, but with the news about the subsidies, I seriously almost felt ready to give up. Against stupidity, the very gods themselves contend in vain, the saying goes. How will we humans manage? Do you have any tips?

Best,
Ebba

Steninge March 25, 2022

Dear Ebba,

I was tired when I read your letter and I cried a little. I’m sorry that you lost your friend. It is a sorrow that can be shared by everyone who has lost someone close, but that is incredibly personal at the same time. No one else has had the particular relationship and experience of one another as the two of you had.

There is talk about a different kind of sorrow, a kind in relationship to the climate crisis and the destruction of species. A sense of sorrow over all that is lost. It can arrive suddenly, while walking in the park, maybe when sitting on the bench with your face turned up to enjoy the first real spring sunshine. It might be connected to something factual, like the experience of the blackbird starting to sing two months later in the eighties. Possibly a more abstract feeling, which is connected to an awareness of what we have brought on through our so-called

development, and which is leading to a more unidentified feeling of loss, or sorrow, that prevents us from being able to take joy in the same kinds of experiences as we once did.

I so wish that we humans could feel solidarity and a shared global responsibility as citizens of Earth, that once so resilient, but due to human impact, now very fragile green and blue planet that is home to us all.

How we will manage, Ebba, I don't know. Some days it feels impossible. But we are also a persistent and – despite it all – hopeful species. Organizing and taking political action is energizing for many people. I also believe in acting based on our own position in society, to the best of our ability. It is so easy to think that change has to happen through leaders, but we should not underestimate what pressure from below can achieve. The conditions are different, but many of us who can make a difference use this as an argument not to bother. By questioning the prevailing norms and showing that other ways of living are both possible and rich in many ways, more people will be able to break the pattern. Think of the solar cell epidemic. One neighborhood starts and the others follow suit.

Since moving to the countryside after many years in the city, I have rediscovered the starry sky. It was like I had lost touch with what surrounds us. It may sound contradictory, but walking out into the darkness on a starry night and being made aware of how small we are gives me energy and hope. I have started to be able to recognize some of the constellations and from the little bathroom window, the Big Dipper is clearly visible in winter. But it takes a minute for me to find it; my eyes have to adjust to the dark.

Warmly,
Caroline

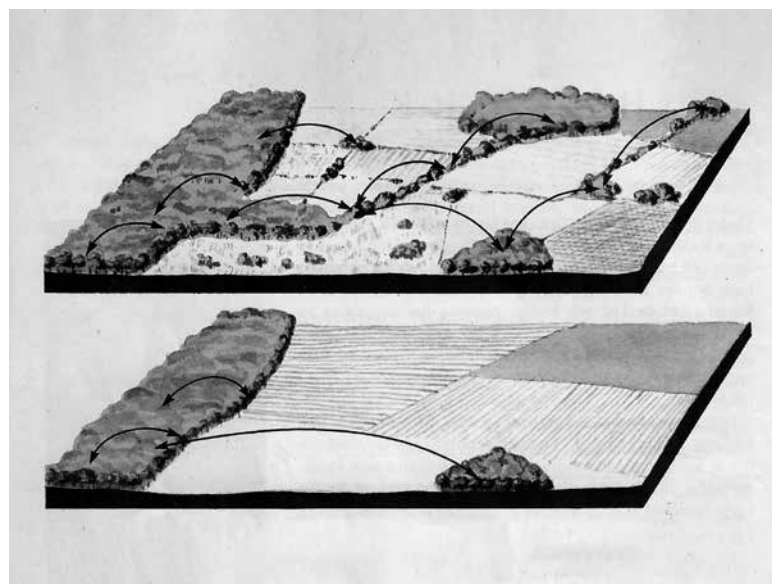

Gothenburg April 1, 2022

Dear Caroline,

Yes, there is a lot of sadness surrounding the climate and the species. It is almost too much to bear. I have friends who have become depressed because of it, with an overwhelming anxiety about the future and what will happen with their children and grandchildren. One good friend demonstrated for the climate and was charged with defiance of police order. In the trial she argued that it is a citizen's duty to demonstrate when our own and the planet's lives are at stake. In the judgment, it said that it is the task of government agencies to assess risks, and the task of politicians to make decisions on adaptations. They may be right about that, but all major changes, such as women gaining the right to vote, for example, have required lots of people truly making their voices heard and causing so much of an uproar that society is ultimately forced to react.

Personally, I have worked with environmental issues my entire life. Sometimes I feel fairly dejected. For a long time, we thought that if we could just show what the problem was, preferably with the help of science, then naturally, society would listen and change course. But what happened was that the responsibility

was placed on individual consumers. Today, this mindset has gone a little overboard, and many people focus entirely on their own consumption habits instead of trying to impact society. It's like a letter of indulgence – “At least I've sorted my recycling and eaten vegan every day.” But that is not enough – it is the major systems that we must change, together, at any price!

Urbanization isn't just that we are moving to and living in cities. It is also the culture of remoteness from all living and growing things. Put simply, we are forgetting the basis of our survival. Food production is something that farmers do with their tractors, way out in the countryside. Water comes from taps; heat comes from radiators. Green living means drinking soy lattes, if I may be a little sarcastic.

Ecological literacy is about both seeing and recognizing species, but also understanding the breadth of our dependence on ecosystems and thus, maybe ultimately realizing the danger of what we are on our way to doing, globally.

What we need is for all seven billion people to understand at this very hour that every liter of oil and coal must stay in the ground. After that, we would all need to start breaking up every speck of asphalt and concrete, and replanting forests, bushes and grass, in order to store all of the carbon dioxide again through photosynthesis. Grazing animals are needed on sparse, open settings. They contribute by fertilizing, stimulating growth and biodiversity, and also produce tons of food and other things for people, without a major effort. We need bumblebees, bees and other pollinating insects. We need life, not more infrastructure; we need to help the planet heal itself and absorb the carbon that we've released, before it's too late and nothing can grow in the heat.

Imagine if individuals, government agencies, and businesses understood how dependent we are on all species working together for our survival? And then worked together in the same direction? That shouldn't be too much to ask, right?

Best, Ebba

[SV]
LAHOLM

Jord / Halland var länge ett fattigt jordbrukslandskap där det pågick en ständig kamp mot flygsand. Först på 1800-talet förändrades levnadsvillkor och relationen till markförvaltning och jord till det bättre. Omfattande jord- och skiftesreformer var en starkt bidragande del i förändringen av de socioekonomiska förutsättningarna. Gradvis teknisk utveckling med sikte på industriell rationalisering och storbruk förenklade det mödosamma arbetet med att förbättra jorden. Nya idéer kring märgling och gödsling bidrog också. Den här genomgående omvandlingen av ekonomiska, sociala och produktiva förutsättningar påverkade både landskap, samhällen och ekologiska system.

Åkerlandskapet kring Laholm startar vid havet, i kanten av den kustbebyggelse som ligger på de gamla sandfälten och sträcker sig som ett brokigt lapptäcke hela vägen in mot Småland. I den sydliga kanten ramar det in av Hallandsåsens sluttningar och mitt i det slingrar sig Lagan. Jorden är det som binder oss samman och vårt genom historien förändrade förhållande till den har också lagt grunden till vår tillvaro här. Men det är en bräcklig relation och ett komplicerat system som är omöjligt att isolera och som vi idag behöver hitta nya imaginära horisonter för att beskriva, samexistera med och varsamt vårda för framtiden.

/

[EN]
LAHOLM

Earth / For a long time the region of Halland was a penurious farming area characterized by endless and futile battles against drifting sand. In the 19th century the living conditions here gradually changed to the better, as did the communities engagement with soil and the strategic use of land. Extensive land ordinance acts, and agrarian reforms contributed to this socioeconomic shift as well as a shift to more rational, industrial and large scale organization of agricultural production. Thus, the grueling work to improve the soil was made easier and more effective – new ideas and methods for soil conditioning was a driving force behind this development. This transformation of economic, social and productive conditions affected the constitutions of both societies, landscapes and ecological systems.

The farmscape surrounding Laholms begins at the coast and the sea front vacation settlements that were developed on the drifting sand fields in the 1930's. From here it stretches like a soil quilt all the way to the adjacent region of Småland. The southern border is framed by the steep slopes of the horst “Hallandsåsen” and in the center the river Lagan is winding its way further into Sweden. We are all connected by earth and historic fluctuations in our relationship to earth and soil has made up foundation for the life we live. But it is a fragile balance and an entangled system that is difficult to isolate and enquires new imaginary horizons for us to describe, co-exist with and carefully tend to our common future.

[SV]
VARBERG

Vatten / Vid Åskloster, rinner ån Viskan ut i Klosterfjorden och därifrån vidare ut i Kattegatt. Sötvatten från sjön Tolken blandas med biflöden från jordbruks-, industri-, och skogsmark i Borås, Mark och Varberg här med saltvatten. På fjordens norra sida tornar Våröbruk, Södra cells massabruk, upp sig. När vinden ligger på från väster, vilket den nästan alltid gör här, sprids sulfitdoften nästan lika långt in i landet som Viskan själv. Ytterligare någon mil norrut skymtar kärnkraftverket Ringhals.

Från den här punkten, där storskaligt industrisamhälle möter jordbruksmark, fiske- och kustkultur, känslig ekologisk balans och spår av förhistoria vindlar sig Viskadalen upp mot Borås, mot nedlagd textilindustri och genom en dalgång som under århundraden nästan lika långt in i landet som Viskan själv. Relationer mellan natur och kultur som ständigt har omförhandlats genom historien och som vi nu återigen måste rubba. Den här gången är det akut.

Varbergs kommun växer snabbt. En ny och central stadsdel, Västerport planeras i den gamla industrihamnen som ska “ligga i framkant när det gäller hållbar utveckling” och vara “grön, tät, naturnära med goda möjligheter till möten och kommunikationer”. Åskloster ligger ca 15 kilometer norr om det blivande Västerport och området kring Klosterfjorden och Viskan är delvis fredat från större exploateringar av riksintressen, strandskydd och naturvårdsprogram. Men de båda platsernas ekologi och framtida tillvaro är sammankopplad och ställer frågor om vad hållbar samhällsutveckling innebär idag.

/

[EN]
VARBERG

Water / The mouth of the river Viskan is located in the small community Åskloster, in the northern part of the municipality. Here, at Klosterfjorden, freshwater from the lake Tolken is mixed with tributary flows from farming-, industrial and forestry areas in Borås, Mark and Varberg, as well as with salt water from the sea Kattegatt. On the north side of the fjord the paper pulp factory of Södra cell rises towards the sky. When the wind is strong from the west, which it is likely to be, the smell of sulfite can reach almost as far into the land as Viskan itself. Even further north the nuclear plant of Ringhals glimpses through the landscape.

From this point, where large scale industrial planning meets agricultural land use, fishing and coastal cultures, fragile ecological balances and historical traces, the river meanders through the valley Viskadalen, towards Borås and former textile industries. In a valley that for centuries has been struggling against recurring floods. Touching complex connections between nature and culture that have been renegotiated over and over again and which we now once again drastically need to survey.

The municipality of Varberg is growing rapidly. A new urban sea front district, “The Port to the West”, is being developed in the old industrial harbour. A district described as a “forerunner when it comes to sustainability” and as “green, dense, nature orientated and with communication and meetings closely available”. Åskloster is located approximately 15 kilometers north of the new district and the areas surrounding Klosterfjorden are mostly protected from exploitation – by various laws and environmental regulations. But the future existence and ecological balance of these two sites are intertwined and calls for us to ask ourselves what sustainable development actually entails.

PLATSERNA ÄR OCKSÅ DERAS NU
AV TOVE MÖLLER,
KONSTNÄR UPPVÄXT I LAHOLM.

Havet är en kant. En linje. Dit men inte längre. Vägen går åt tre håll. Ner mot Skåne, upp mot Halmstad och Göteborg eller till det tredje. Vid havet finns en bilstrand, med sand hårt packad av bilar som rullar upp och ner. Ibland åker jag dit med folk på besök för att visa. Alltså inte havet men bilstranden. Och så säger jag antagligen till besökaren att det här är Sveriges längsta sandstrand. Jag vet inte om det är sant men det ingår i visningen.

I alla fall; havet är en kant. Jag brukar inte längta dit. Jag brukar inte åka dit. Alltså det är fint där, det är inte det. Men nu börjar jag där för att ha en riktning. Med havet i ryggen. Passerar dom slättigaste bitarna av kommunen. Landet. Marken. Mellan åkrarna. Åker efter åker som bildar ett rutnät. Gård efter gård. Det går att tänka; här var det hav, här var det hav, här var det hav där en passerar. Mot inlandet, mot skogen. När träden kommer finns det plötsligt massor av håll och riktningar. Vid stranden och slätten finns det ingenstans att ta skydd. Så kändes det när jag växte upp och så känns det fortfarande.

Jag brukar följa Lagan baklänges, uppströms. Det är där jag har mina platser. Jag ska försöka dela med mig av dom.

Jag lärde känna C när vi var runt 14 år gamla. Hon blir en del av historien för hon är en del av platserna. Hon bodde intill Lagan, i ett hus utanför Knäred. En bit bort från hennes hus låg en vattenkraftstation. En plats som kändes öde, men inte alls var det. Vattnet håller den vid liv, turbinen och allt som hör till. Stundtals kommer någon för att kontrollera att allt är som det ska. Ljudet av el som blir till låter farligt. Det kändes som en farlig plats, eller det var en plats vi kände respekt för. Jag tror att det var så att jag berättade för min pappa att vi hade hängt vid kraftverket nära där C bodde. Han sa att det ju fanns flera stycken hela vägen upp till Småland.

Vi åkte runt på min moppe. Jag körde, C satt bakom. Vi letade upp fler kraftstationer. Vi hittade fram till dom från håll och via stigar som fick det att kännas nästan väglöst. De kändes som slott i skogen och det var något svindlande för mig. Enorma byggnader, mitt i ingenstans, med så mycket luft i sig. Att stå utanför att titta in, med fönstren så högt upp att allt vi såg var bara luften i rummen. Kaklade väggar i enorma tegelhus och delar av maskineriet. Och så ljuden från en plats där natur möter maskiner. Fågelkvitter, forsende vatten och starkström.

Det gick att gå över luckorna på gällerspångar. Där vattnet kunde forsa under fötterna. Fast oftast, nästan alltid var luckorna stängda. Men det gick liksom att känna kraften från vattnet. Det pressar på, det vill förbi. Det var svindlande att tänka på alla arbetande kroppar som fått alla delar på plats, att vattnet under full kontroll letts om till den platsen. Eller var det full kontroll? Så känns det i alla fall fortfarande. Fast nu tänker jag också på hur de där fisktrapporna är uttorkade och hur det gör att ån blir uppdelad med gränser. En mur i vattnet. Typiskt folk. När jag senare fick körkort och körde till platserna med hund och bil tyckte hunden inte om att gå över gallret. Kanske är det obehagligt att sätta tassarna på det där gallret eller så fattade de att den där kraften vill förbi, igenom. För vatten vill väl alltid förbi och igenom?

Alltid öppnade sig landskapet lite, där vattnet kontrolleras, släpps på eller hålls igen. Inte öppet som på slätten men lite vy fick vi. Skyltar varnar för livsfara, om att luckorna är

fjärrstyrda och kan öppnas när som. Jag hade hört om en fotograf i Karsefors som en gång gick för nära och drogs med av strömmen. Vi utmanade aldrig det där. Även om den där platsen under luckorna lockar på ett, jag vet inte, "Stand by me" sätt.

Vi åkte dit. Låg där och solade. Hade med oss fika. Planerade hur våra liv skulle bli.

Ibland kom det någon bil, någon person. Alltså någon som jobbade, som gick in i byggnaderna. Vi gömde oss. Då kändes det plötsligt så förbjudet att vi var där, vid våra slott som vi inte hade nycklar till, och de som hade nycklar kändes som inkräktare. Fast jag tyckte att luften i byggnaderna verkade så onödigt. Vi borde få bygga till en våning där vi kunde bo, inne i byggnaderna. Där fanns ju redan väggar, tak och massor av utrymme.

Min pappa berättade också att någonstans där ute där vi rörde oss fanns en ättestupa. Dit äldre folk åkte förr när de var klara med sina liv. För att inte bli en börda för andra. Det kändes så otroligt sorgligt. En annan plats att känna vördnad och respekt för. Vi körde runt med moppen på stigar och skogsvägar och letade. Ville förstå vad det var för plats. Hög och brant nog för att få ett sånt rykte om sig. Vi hittade den, fast underifrån. Längs Lagan på en stig vid vår favoritkraftstation. Hala löv och spindlar i obehaglig mängd fick oss att hitta en väg runt. Inte bara rakt upp, för det var och är brant. Skogen kändes nog vild. Det var innan jag lärde mig om skogsodling. Innan jag började tänka på den mer som en industri eller som en åker. En trädåker.

Vi tog oss i alla fall upp och bestämde att det här måste vara platsen. Utsikten var som en utsikt i en skog på en höjd. Träden skymde det mesta av sikten men där nere skymtade vi kraftverket och Lagan.

Jag åker fortfarande dit, men mer sällan nu. Men jag bär dem med mig, har dem i mig. Om någon vän är på besök och vi åker dit säger jag att platserna också är deras nu om de vill ha dem. Och vi är platsernas.

↳ [EN] version

Konstnärernas arbeten / The work of the artists

Varbergs
havs- och
vattennätverk
/ The Sea and
Water Network
of Varberg
Maj Horn

AIO FILM (2022)

[SV]
MAJ HORN

Under sin tid i Varberg arbetade Maj Horn vidare med en socialt orienterad konstnärlig metod som hon tidigare utvecklat i två kustsamhällen på Kattegatts danska sida. Havs- och vattennätverket som hon bjöd in till i Varberg utgörs av en noggrant sammanvävd grupp av människor från olika generationer, boende i olika delar av kommunen och med skilda erfarenheter från havs- och vattenfrågor. Under tre curaterade möten frammanade de gemensamma och personliga berättelser kring vattnets roll för Varberg. Berättelser som lägger grunden till en komplex och mer nyanserad kunskaps- och insiktsbank som kan tydliggöra sociala så väl som ekologiska relationer mellan hav, åar, kroppar och samhällen. Både genom historien och med blicken fast riktad mot framtiden.

Havs- och vattennätverkets sista möte ägde rum i Apelviken och var också öppet för publik. Som bollplank och dialogpartner bjöd Maj Horn in koreografen Stina Nyberg som under lång tid grävt i kollektiva skapandeprocesser och intresserat sig för en feministisk syn på kroppen: på dess sociala, biologiska och politiska konstruktion och förmåga att röra på sig. Under drygt tre timmar vandrade vi utmed stranden, par i par i samtal över till synes enkla frågor om hav, vatten, åar, närvaro och tillvaro. Halvvägs samlades vi i skymningen, på en strandäng under några ljusslingor. Knaprande på tångsnacks lyssnade vi på när Maj och Stina, omväxlande på danska och svenska, läste några korta texter om Hydrofeminism inspirerade av Astrida Neimanis forskning. Med deras röster klingande i huvudet leddes vi vidare ut på vår avslutande vandring och in i nya samtal. Mellan sanddynerna fick vi med oss en fråga som rörde vårt behov av nya begrepp som bättre kan kapsla in och armera vetenskapen om hur vattenkroppar och de som lever i och med dem hänger samman med varandra. Begrepp som kan göra relationerna begripliga och som samtidigt översätter det flytande arkiv av historier kring sätt att vara på och sörja för varandra som rymmer sig i oceanerna och vattendragen till en uppmaning att agera. Att begrepp och handling är avgörande var vi överens om. Om just Hydrofeminism är det begreppet pratar vi vidare om.

[EN]
MAJ HORN

In Varberg Maj Horn continued to develop a socially oriented artistic method that she previously worked with in two coastal communities on the Danish side of Kattegat. The Sea and water network that she opened up in Varberg consists of a carefully braided constellation of people from different generations, living in various parts of the municipality and with diverse experiences from issues related to sea and water. In their three curated meetings they invoked collective and personal stories about water's significance for Varberg. Stories that make up the basis for a complex and more nuanced bank of knowledge and realizations that can elucidate social as well as ecological kinships between sea, rivers, bodies, and societies. Throughout history, in the present and looking forward.

The last meeting took place on the beach Apelviken, south of the city, and was open for audience participation. As a sparring and dialogue partner Maj Horn invited the choreographer Stina Nyberg that for a long time has excavated collective artistic processes, with a particular interest for feminist perspectives on the body: on its social, biological, and political construction and capacity to move. For three hours we walked along the beach, in pairs conversing around humble questions of sea, water, river, belonging and presence. Halfway we met at dawn, on a shore meadow underneath a couple of bulb strands. With seaweed snacks in our mouths Horn and Nyberg read to us, alternating between Swedish and Danish, from notes inspired by the research of Astrida Neimanis on the topic of Hydrofeminism. Still with their voices echoing in our heads we headed out on our final stroll and into new conversations. In between the sand dunes we brought with us questions concerning our need for new concepts that can better encapsulate and enforce our knowledge about how bodies of water and all that lives in and of them are interconnected with each other. Concepts that have the capability to make these relations intelligible and can translate the liquid archive of stories on how to exists together and care for one another that the ocean and water bodies unfolds into calls for action. We agreed that concepts and actions are urgent. Our discussions regarding the notion of Hydrofeminism and its relevance continues.

[SE]
MAJ HORN

Den här texten är baserad på samtal som jag har haft med havs- och vattennätverket under hösten 2022. Mötena har växlat mellan olika samtalsformat, från det mer formella till det informella, enskilda samtal, mindre grupper och gemensam dialog. De varade från sen eftermiddag till kväll och inkluderade också gemensam middag. Det första mötet ägde rum på Getteröns Naturum och i det våtmarksområde som bildades där på 1930-talet. Andra mötet genomfördes utanför Kallbadhuset och på Konstnärernas kollektivverkstad i Hamnmagasinet. Det avslutande mötet skedde i Apelviken. Därifrån vandrade vi genom ett landskap präglat av sand, marhalm och vresrosor tills vi nådde öppen gräsplan med utsikt över havet. När mörkret lagt sig gav vi oss av till restaurangen Majas vid havet där det sista samtalet ägde rum.

Vad vet ni om havet som omger Varberg?

Min första tanke är att det består av vatten. Men det är ju även mer, biomassa kan man säga finns i havet, och det är ju allt från växtplankton, fisk, och tång. Havet växer, det är ju liv i havet, så det är rätt komplicerat. De som bor här är individer som andas med gälar mycket och så finns det även de som andas med lungor, som tumlare, sälar, fåglar.

Det är olika djupt. Om man drar en linje mitt i Kattegatt så är danska sidan väldigt grund med bara sand. Den svenska sidan består av väldigt olika djup. En 10-15 km ut är det djupt hela vägen, sedan finns det grundbankar som Fladen, som bara är fem meter djupa.

Det är olika temperaturer. Jag har badat vid de varma strömmarna utanför Ringhals, tre mil norr om Varberg. Där är vattnet varmare, upphettat av kylvattnet från aggregaten på kärnkraftverket. Det blir ett slags mikroklimat där de har hittat fisk som var lite större och andra arter än vad där normalt skulle vara.

Vem känner havet och åarna?

Ska vi vara väldigt kreativa, så kom vi fram till att det är ålen och laxen som känner havet och åarna. Från Sargassohavet och upp i åarna.

Tror att vi alla känner havet, åarna och sjöarna, men på väldigt olika sätt. Jag känner mina vikar, vågor och vet var stenarna jag inte ska surfa på ligger. En fiskare vet var fisken och fisket finns.

Det är det där med havet som element. Även om man är född i vatten så är mötet med havet något speciellt. Första gången jag klev ned i en eka och kände hur den rörde på sig. Det kroppsmindet finns fortfarande kvar. Hav är hav och det ska ha en horisont mot öster. Åar är mer stillsamma.

Hur känner vi dem och var kommer vår kunskap om dem ifrån?

Vi pratade om var vår kunskap kommer ifrån. Morbror Robert gav sig ut på de vida haven tidigt i sitt liv och för mig som liten grabb representerade han äventyret. Det var ingen tvekan om att jag skulle bli sjöman som Robert. Han fanns där någonstans bakom horisonten. Han seglade bland annat med ledjbatarna över till Brasilien under kriget.

Jag kan kontra med att när jag kör ut med min båt så ser jag inte ytan utan jag ser botten. Var det grundar upp, djupet.

Har du pratat med andra fiskare om det?

Jag tror att de ser något liknande, men vi pratar inte om det. Det är yrket som gör det. Erfarenheten. Tillsammans med kunskap från min pappa och farfar. Inte bara från ekolodets skärm.

Kanske kan man jämföra med en lantbrukares "koöga", att lära sig urskilja individuella kor ur en stor massa?

Havet är så farligt och kan vara så vredgat. Kanske är det svårt att förstå från land hur det kan vara där ute. Om jag idag ska ge mig ut i ekan så har jag med mig dubbla batterier, bensindunk

i reserv, åror, ankare, telefon... för det att jag har sån respekt. Vi pratar lyriskt om havet men vilken förödande kraft det samtidigt bär på, som i en brottsjö. Men den kraften är också en tjusning.

Vilka är havets viktigaste värden?

Som jag ser det, så är det helt enkelt en näringskälla för mänskligheten. Det är en resurs som tyvärr inte förvaltas. Människan har också levt med transporter på vatten mycket mer än på vägar och det har gjort att samhällen fungerat.

Lokalt för mig så betyder havet allt. Jag har inspelningar på vågskvalp som jag kan ligga och meditera till och jag tror att jag har havets salthalt i min kropp.

Halland är ett kustlandskap med stora resurser från havet. Ni pratade om miljö och då tar jag ett exempel; Att havet är så beskaffat att om du slänger i något i det så tror du att det är borta. Jag har fått kylskåp och färgburkar i trålen, från lastbåtar som målas och när det var färdigmålet så sparkar man i burken och förstör hela fångsten för mig.

Jag vet från sjömän i Danmark att man förr kallade havet för havets hylla, att man slängde i saker och så hamnade det på hyllan. Heter det så här också?

Nej, men det fanns platser med "gravar" där man kunde slänga vad som helst. Framförallt i Östersjön. Tycker annars att det har bättrat sig, på de vatten jag har varit.

För mig är havet också en symbol för ett fungerande livssystem, liv och en näringskedja som faktiskt skulle kunna fungera. Vi pratade om skillnaden av att vara i havet och att titta på det. Vi pratade om förvaltning, ett jättetråkigt ord, men hur jäkla viktigt det är, hur vi tillsammans hittar sätt att förvalta havet som gör att vi på alla nivåer tar större ansvar.

Vi måste vara rädda om havet, vi skräpar ner det, men vi har ändå en slags tillit till havet, det är så stort, så djupt. Det är skräckblandad förtjusning. Vi vet så lite om vad som finns i djupet.

Det sägs att det är 93% av havets djup där människan inte har varit. Det är ganska crazy! Om vi går tillbaka i tiden fanns det fantasier om vad som fanns ute på havet, de här sjöodjuret. På sitt sätt är det fortfarande relevant idag, när det endast är 7% där vi har varit eller upplevt. När vi ser på sjökort från djupet så är det fortfarande idén, fantasin, om hur det ser ut. FN har bestämt att 2020-talet är havets årtionde. Det är ganska intressant att det var så mycket fokus på att vi skulle ut i rymden och att det nu är mer fokus på att komma ner i djupet.

Jag läste att i Japan så funderar man på att dumpa radioaktivt avfall i havet. Även om det blir väldigt utspädd så kanske att lite radioaktivitet sprids. Hur påverkar det växtlivet och hela faunan? För kärnkraftens slutförvar så är det egentligen bara Finland och Sverige som har någon klar idé. Är det havet som kommer att bli en skräphög, en hylla, igen? Då kommer de här monstren som du pratade om, då kommer de att uppstå, helt nya fiskvarianter som ser för djävliga ut.

Då kommer vi in på en annan sak, varför inte utnyttja vattenkraften – vågkraften? Debatten om vågkraften är ju noll, det är ingen politiker som tar upp detta. Pågår det någon utveckling av vågkraft? Det gör det kanske, men det är en oerhörd resurs som havet har.

De har testats på många håll, de är väldigt nära en lösning. Det byggs på en enkel teknik, att en boj höjs upp och ner. Men vi glömmer bort slitaget från havet. Så snart det blir storm så slits den åt andra håll. Teoretiskt ska bojen gå upp och ner och alstra energi, men sen gör den inte det.

Det finns någon form av längtan som är förknippad med havet, för mig personligen. Man har horisonten, vad finns bakom horisonten?

Vilka är de viktigaste frågorna gällande havet eller åarna som vi ur ett lokalt perspektiv måste ställa oss idag?

Hur ska vi få vattnet att må bättre? Det tycker jag är kärnfrågan. Åarna, inne på land påverkar haven i allra högsta grad, havet blir slutpunkten för rätt mycket, både skräp och miljöförstöring. Vi behöver se mycket mer av återställda våtmarker på land som bidrar till att reducera effekten från utsläpp av gifter eller kväve.

Just att ta tillvara på lokal kännedom, lokal kunskap, det tycker jag många gånger är en brist. Det är politikerna som bestämmer och det är inte alla alltid som vet allt, men inputen från den lokala kunskapen är viktig. Det hänger ju ihop allting, åar och havet. När det gäller havet så är det förvaltning, när det gäller livsmedelsförsörjning så är det förvaltning, men även miljö, miljötänk i havet, är beroende av oss och vår kunskap.

Hur ska man ta tillvara den kunskapen?

Det där ordet förvaltning, men lägg till någonting, samförvaltning. Då är det många olika grupper som är med. Lokal kunskap, politiker, länsstyrelsen – vi har haft ett sånt samarbete i fisket nämligen i många år, det försvann 2009, och vi löste många frågor där, hade kontakt med andra samförvaltningar och hjälptes åt och löste många frågor. Det är ett sätt.

Men det är väl också ett sådant nätverk som det här? Många olika kompetenser som kommer ihop. Det är också en form för att krocka en massa kompetenser.

Absolut.

En annan fråga: Hur kan vi använda oss av havet och naturen för att läka psykisk ohälsa, främst bland unga? Jag tycker att vi har en så fantastisk resurs i Varberg och i hela det här området. Man förstod det förr i tiden om man kollar på Kusthotellet, ett hem, ett sjukhus, dit personer från hela Sverige skickades för att bli friska från tuberkulos. Då var man säker på att havet kunde läka de lungsjuka och jag är lika säker på att havet kan läka psykisk ohälsa. Det är en fråga som jag inte tycker lyfts tillräckligt.

Det finns sorgliga delar av den berättelsen också, men jag tycker att man borde kunna lära av historien och göra det bättre och utveckla.

Det var mest rika människor som hade råd att åka på sanatorium och sedan skickades det framför allt barn från mindre samhällen och städer där man med allmänna medel betalade för deras vistelse i Varberg. Men det började med att dricka brunn. Man kom hit för att dricka källvatten.

Så att det är också religiöst?

Kanske. Det har funnits religiösa idéer om där vatten springer, där vatten kommer under marken och att det ska vara helande och en samlande punkt.

De körde vatten från Apelviken upp till torget i Varberg.

Det här exemplet, det går också samman med de värderingarna av havet ni alla beskrivit. Det är intressant att ingen talat om havet som resurs i förhållande till pengar/ekonomi. Vi vet alla att det är den starkaste värderingen av havet – om du har ett hus med havsutsikt så är det högre värderat. Det tycker jag är relevant, att det är näring till själen, och tankarna som nämnts hela vägen runt bordet.

Och samtidigt, för att förklara det för kommunens och myndigheternas ekonomer så måste man ändå sätta en peng på hur mycket det är värt. Så att de också blir med på banan.

Jag upplever i den här nya stadsdelen som byggs i Varberg att vi planerar på ett sätt där vi lever för att titta på havet för att generera dyrare lägenheter och bättre inkomster istället för att leva med det. På alla bilder som produceras för att visa hur fint det ska vara i Västerport så är det solsken. Det blåser aldrig, det regnar aldrig. Den som bött här vet att det blåser västanvind 85% av alla dagar och genom de säljbilderna, föreställningarna om livet vid havet, byggs den kvaliteten bort. Den suddas ut och ersätts av andra värden.

Det har gjorts konsekvensanalyser på allt möjligt för Västerport, t ex fåglarna från Naturum, och det är ju jätteviktigt, men det finns lite om just vinden och ingenting om nedskräpningen som det innebär när folk kommer bo i ett samhälle tio meter från havet. Hur ska man stoppa den nedskräpningen?

De frågorna handlar väl om hur man kan skapa ett mer jämlikt samhällsbygge och havet, eller ömsesidig kanske?

Här pratade vi faktiskt pengar litegrann. Vi har haft ett val, miljöfrågan har inte haft något som helst värde, det har bara handlat om pengar och inte minst energi. I framtiden behöver vi växla energi och då är kanske vattenkraften högtintressant och

det kan komma i konflikt med naturvärden. Så då kan en fråga bli: Hur förena framtida energibehov med miljövärden?

Vi har utbyggda älvar idag som vi ska vara väldigt rädda om ur många aspekter. Men inte utan att vi är rädda om livsvillkoren i våra åar. När det gäller kärnkraften, så pratas det nu om flyttbara reaktorer, att man ska kunna koppla in på nätet var de behövs. Vad är det som säger att vi inte får flyttbara vattenkraftverk, att vi stoppar ner dem i Viskan, med dämningar och avbrutna vandringsstråk som följd. Om vi inte tänker till från början blir det på bekostnad av någonting.

Läste om sillbestånden i Östersjön. De flesta finns längs svenska kusten och är illa utsatta men i Rigabukten växer sillen till, de har för mycket sill. När jag läser mellan raderna tolkar jag det som att de har ett annat fiske än vi har här med en större portion handkraft. Orkar vi gå tillbaka till det, kan vi hitta vägen där så vi går hand i hand?

Det stämmer, men fisket har också ökat enormt på den sidan. De har köpt stora båtar från Norge, Sverige och Danmark. Men Östersjön är problematisk, det är ingen storlek på torsken, den är mager. Jag tänkte på det när jag hade tre barn, bil och nybyggt hus. Hade jag rott ut med en eka och pilkat så hade jag varit miljövänlig, men jag fick ju driva mitt fiske så gott jag kunde för att leva. Man kan ställa motfrågan: Vad får maten kosta? Ju billigare vi ska ha vår mat ju sämre blir den producerad. Konsumenten har ett ansvar med, köper vi inte det så är det ingen som producerar.

Det mynnar ut i – hur ska man stoppa de ekonomiska intressen som exploaterar naturen, det är väl det allra viktigaste?

Får jag berätta kort om vattnet? Här i Kattegatt har vattnet samma salthalt som i fostervattnet och därför tycker vi att det är så skönt att bada och då ska vi vara rädda om det. Det var en forskare som sa det till mig.

Så avslutar vi där vid början.

Är hydrofemnisim ett begrepp som kan hjälpa oss att på ett nytt sätt förstå vår relation till havet och åarna?

Vatten strömmar oavbrutet genom våra och andras kroppar, arter och material. Vi förbinds alla av vattenburen cirkulation. Hydrofeminism är ett sätt att beskriva de relationer som uppstår ur den cirkulationen. Den kräver samtidigt ett nytt sätt att förstå vatten som något som går på tvärs med nationella gränser, sammanbinder olika arter och kroppar. Ett sätt som antyder att det finns ett större behov för solidaritet mellan vattenkroppar. Vad tänker ni om det perspektivet och den tillgången?

Jag tänkte så här när jag hörde ordet, att allting kommer ju från vatten. Livmodern är vatten.

Vi började också någonstans med livmodern och det är feminismen som ledde oss dit. Och så pratade vi om haven som hör ihop och olika samhällen som bor på havet.

Vi började på det religiösa planet. Allting kommer ifrån vatten, så det var inte svårt att hitta det där, att vi har samma vatten, vi har ju bara ett vatten.

Vi pratade om ekosystem, hur en faktor kan påverka ett helt ekosystem, hur allt vatten hör ihop. Vi pratade om maktrelationen, om hur vi länge ställt oss människor över djur och natur. Vi behöver hitta ett mer cirkulärt sätt att se på tillvaron.

Är det relevant för ert lokala sammanhang att tala om hydrofeminism?

Jag tycker det är fullständig idioti. Havet och vattnet är något mycket större än de sista 10, 50 eller 100 åren bland människor och olika sådana teorier. Jag känner inte till varför det skulle vara bra med feminism i havet.

Jag tänker att hydrofeminism handlar om solidaritet mellan alla människor, naturen, djuren och hur vi hör samman, så jag håller inte med dig. Sen handlar ju det om dina tolkningar. Vi pratade också om andlighet, det stora perspektivet av vatten, men också det där konkreta; man tvättar sig, det vardagliga. Vatten är mångdimensionellt.

Jag tycker också att det är ett sätt att börja prata om solidaritet. Att det finns något väldigt påtagligt vardagligt såsom alla människor men även andra varelser använder sig av det samtidigt som det finns de där större metaforerna i beskrivningen av hur vattnet för oss samman.

Noter:

Havs- och vattennätverket består av: Agnes Lindh, Bertil Andersson, Bosse Eierborg, Elvira Blomquist, Eva Skogar, Gunilla Eierborg, Hans Klaive, Jan-Olof Andersen, Lars Friden, Lina Gyllensvärd, Mats Pettersson.

Texten är baserad på transkriptioner av de samtal som förts i vattennätverket men publiceras här i en bearbetad och förkortad form. I det avslutande samtalet om hydrofeminism deltog fler än nätverket. Den träffen utvecklades i dialog med Stina Nyberg.

Frågorna: Vem känner havet och åarna? och Hur känner ni dem? är inspirerade av marinbiologen Rachel Carsons tankar och av curatorn Stefanie Hesslers arbete. Frågan och beskrivningen av hydrofeminism är baserad på Astrida Neimanis forskning.

Foto: Martina Hilar

↳ [EN] version

VATTENNÄTVERKET:

Bertil: Jag har varit fiskare i hela mitt liv. Jag har jobbat ute på havet i 52 år och upplevt elementen. Jag måste ha vatten i närheten av mig. Jag ser havet varje morgon när jag går upp, jag tittar på det och ser färgerna. Det betyder mycket för mig och jag har haft min näring ifrån det, på samma sätt som mina förfäder haft i hundratals år.

Mats: Ju äldre jag blir desto trevligare har det blivit att titta efter fåglar, växter och skiftningar mellan årstider och ljus. Jag har jobbat med lantbruk och sen som hotellchef, men tröttnade på mitt jobb och sa upp mig. Så flyttade vi hem till Tvååker och jag började söka jobb, men hittade ingenting. Under den tiden fick jag mer tid över för att läsa på om klimat- och naturfrågor, så då kände jag att jag också ville försöka göra någonting.

Agnes: När jag och min familj flyttade till Varberg för 6 år sedan så var det verkligen som att flytta hem, för att jag fick komma nära havet. Idag är havet mer än bara vatten som rör sig, en strand eller en fysisk plats, det är nästan som en vän. Varje gång jag mår dåligt, är stressad eller trött så kan jag alltid ta mig till havet och så finner jag ro. Så när vi flyttade hit började jag med allt vad vattensport heter och jag är väl här idag för att representera alla oss surfare i den här stan.

Gunilla: Jag är född vid havet och när jag var liten var jag ute med vår eka och farfar och fiskade. Sen har vi båt nuförtiden och är ute och badar mycket. Vi har en ö, Knarrskär, som vi brukar kalla för vår, där är vi ofta. Jag måste ha havet nära annars känner jag mig inte hemma. Jag har aldrig flyttat från havet och bor kvar i mitt föräldrahem som är från 15- eller 1600-talet. Kanske sitter det kvar i generna.

Hans: Jag har jobbat med reklam hela mitt liv och har inte kunnat sluta helt med det. Så nu arrangerar min fru och jag

cykelrundor under temat Lära-Smaka-Cykla. Det går ut på att vi cyklar ca 1.5 mil med start i Varberg och under vägen bjuder vi på havsmat. Det är mycket tång, vår nya näring. Rökt, picklad, friterad. Tanken med det vi sysslar med är att hitta nya maträtter som kan stötta den blå näringen och havet i allmänhet.

Lina: Jag arbetar som projektledare i kommunen och då även för Lassabackadeponin som ligger intill Getteröns naturreservat. Jag har lett det arbetet från idé till vad som ska bli ett attraktivt och intressant utflyktsmål med höga naturvärden. Jag är ingenjör och utbildad ekosystemtekniker. Den här medvetenheten om att systemen på jorden som gör att vi kan leva här är i rubbning och att vi människor ändå fortsätter att tanklöst överskrida planetens gränser på ett sätt som äventyrar vår framtid berör mig. Getteröns naturreservat och Lassabackadeponin ger mig hopp, här har människor sedan 1930-talet, både i sin okunskap och med stor kunskap, skapat något gott för naturen.

Eva: Jag är bildkonstnär. Under min uppväxt var vi på Orust så då var det havet som gällde för mig. Jag var mycket ute och tecknade. Sen när jag började på konstskola så blev det mer politik, men då fortsatte jag att teckna natur – det var mitt sätt att protestera. Vatten var för mig både yta, djup och rörelse, och jag gick ned i det där tecknandet av vatten, som blev till tredimensionell grafik. Sen hamnade jag i Halland. Jag gifte mig till en gård, och fick då en relation till landskapet här och till den sjö som nu är vattentäkt till Varbergs stad.

Elvira: Jag är uppväxt på Läjjet. Jag har kanske annars inte känt att det här är min plats på jorden, jag håller på med kultur och pluggar teater i Göteborg. Men just kring havet så har det ändå känts som hemma. Jag skulle säga att miljöfrågor står i fokus för ungdomar idag, men de kanske

inte är en del av det konstnärliga uttrycket än. Fast det beror också på hur vi definierar oss själva och naturen, mycket i teatern handlar om att lära känna sin kropp och förstå hur vi människor funkar och det handlar väl också om natur.

Bo: Jag är född och tillbringade mina första år vid Åsbro, 15 meter från vattnet. På somrarna var jag upp i Krogsred, och efter sysslorna fiskade vi. Jag känner än idag hur viktig den miljön är för mig. Var också med och startade Varbergs vattenskidklubb. Parallellt utbildade jag mig till VA-ingenjör och började jobba i Varbergs kommun. Träffade Gunilla och flyttade ut till Årnäs. Lockade naturligtvis att skaffa båt för att ta sig ut på öarna. När jag började snorkla där ute var det ett levande hav med krabbor och tång och mångfald. Idag är det närmast dött.

Lars: Jag föddes ute på Trönningenäs på en av gårdarna. Flyttade härifrån som tonåring, först till Göteborg. Pluggade lite, testade olika saker, blev på något vänster arkitekt. Har ägnat mycket tid åt arkitektur- och stadsplaneringshistoria och inte minst åt relationen mellan kultur, bebyggelse och landskap. Så småningom blev det mer konst. Bristen på hav var inte den enda anledningen till att jag flyttade tillbaka till Varberg, men den bidrog till det beslutet. Nu upplever jag oftast havet i kanot eller när jag är ute och simmar i det.

Jan-Olof: Jag växte upp i Sibbarp och bor nu på föräldragården i Tvååker. Jag är hamnat som ordförande i ett vattenråd härifrån Varberg och bort till Falkenberg. Så vi har ett slags ansvar för allt vatten från de djupa skogarna i Halland, Dagsåssjöarna och de här vattendragen som går ut här mellan Himleån, Getterön och Naturrum – där går vår gräns då, Himleån och så söderut till Ätran. Alla de vatten som finns där och ut i havet.

Maj Horn (Köpenhamn, DK) intresserar sig särskilt för offentliga rum, samhörighet och olika former av gemenskaper. Genom att försöka förstå platser och människors identitet, utforskar hon andra sätt att dela kunskap och belyser alternativa strategier för ägandeskap och kollektivt handlande. Horn arbetar ofta kollaborativt och processororienterat och med allt från foto, video och text, till dialogprocesser, workshops, promenader och performativa aktioner.

Maj Horn's artistic practice is particularly involved with public spaces and community building, as she is engaged with understanding identities of people and places, exploring different knowledge sharing methods, and highlighting alternative ownership strategies and collective actions. Her work is often collaborative, process-oriented, and the media she works with range from photography, video and text, to dialogue-based processes, workshops, walks, and performative activities.

Sandsångaren

Jan Carleklev

AIO FILM (2022)

[SV]

JAN CARLEKLEV

Jan Carleklev spenderade större delen av sin tid i Laholm ute vid Hökafältets naturreservat. Med fötterna i sanden och i närkontakt med det oavbrutet föränderliga mötet mellan hav, å, flygsand, odlad tallskog och motorväg. Här har han lyssnat, spelat in, spelat upp, experimenterat och vandrat, ofta i sällskap av sina grannar och inbjudna experter. För varje steg Carleklev tog i sanden borrhade sig hans uppmärksamhet djupare ned i den. Till sist nådde han ända ned till Sandsångaren, en mystisk skapelse som än så länge bara observerats av Carleklev själv.

Sandsångaren är inte en verklig fågel, ett solitärbi eller en stekel. Snarare förkroppsligar den en röst som stiger upp ur sanden och talar till oss förmanande om ansvar och framtid. Inte olik legenden om Sandmannen, som stal ögonen från olydiga barn som vägrade gå att lägga sig, där magi och realism blandas samman och får världen och vårt förhållande att hamna ur fas och framträda i en ny men besynnerlig bekant skepnad. Det var inte skräckhistorier från 1800-talet som Jan Carleklev läste när han tillsammans med en grupp förskolebarn snokade runt på Glänningsjö förskola. Här laborerade de i stället med hjälp av ljud, vatten och sand, med förskolans närmiljö. Deras samarbete avslutades med en multimodal ljudpromenad där barnen med ögon och öron djupt inbäddade i var sin iPad upptäckte sin skolgård på nytt.

Sitt avslutande framträdande gjorde Carleklev på Laholms teater där han vävde samman sina observationer och experiment till en underfundig och mångbottnad performance. Under kvällens lopp skiftade Carleklev ständigt position. Han inledde ståendes dold bakom en skärm på vilken videomaterial från Hökafältets vindpinade sanddyner blandades med bilder av Carleklev själv. Därefter tar han ett steg fram till ett altarliknande bord där han spelar med sanden på ett högtalarmembran. Senare slår han sig ned på en stol bland oss i publiken och slutligen träder han åter upp framför skärmen där han brister ut i gregoriansk körsång med sig själv. Ett verk i pågående process som belyser och aktivt konfronterar människans syn på sig själv som ståendes lite vid sidan om, snett ovanför alla naturliga system.

[EN]

JAN CARLEKLEV

Jan Carleklev spent most of his time in Halland and Laholm on the natural reserve Hökafältet. With his feet in the sand and in constant contact with this unstable intersection between sea, river, drifting sand, cultivated pine wood and highway. At this site he recorded, played back, experimented, and walked, often accompanied by neighbors, or invited experts. Step by step Carleklev's attention drilled itself further and further down in the sand. Finally, he reached "Sandsångaren", a mysterious and mythical creature that up until now has only been observed by Carleklev himself.

Maybe "Sandsångaren" is less of a bird, a solitary bee, or a hymenopteran and more of an embodied voice that arises from within the sand to speak, reprehensively, to us about accountability and future. Not unlike the myth of the Sandman, who according to the legend stole the eyes of children that refused to go to sleep, and its amalgamation of realism and magical fantasy that projects the world and our relation to it in a displaced but strangely familiar shape.

Jan Carleklev did not read horror stories from the 19th century when he collaborated with the nursery school Glänningsjö in Laholm. Together with the children, using sand, water, and sound, he poked around in, and experimented with, the environments at the nursery. On their last meeting they set off on a multimodal sound walk where the children, with eyes and ears deeply engaged with an iPad, experienced the playground anew.

Weaving his observations and experiments in a subtle and multifaceted experience Carleklev concluded the residence by staging a performance at Laholm's theatre. During the span of the evening he shifted position constantly. Starting behind a screen on which video material recorded at Hökafältet's windswept dunes was projected and mixed with images of Carleklev moving through the sand. Then stepping out in front of the screen, standing behind an altar like table where he plays with the sand on a loudspeaker membrane. Later on he is sitting among the audience before we once again find him standing in front of us singing in a Gregorian plainsong with himself. It is a work of art in progress and transition that illuminates and confronts the self-reflection of humanity, as standing next to, slantingly, above all other natural systems.

[SE]

SANDSÅNGAREN

Det var en mening i inbjudan till residenset *Mellan Regnen* som fångade mig: "Där vi väntar i tystnad och orolig förväntan på att regnet återigen ska falla". Det finns så mycket handlingsutrymme där. Men också något mörkt och illavarslande i tystnaden den beskriver. Som i de där mörka regnmolnen ur vilka enbart några enstaka ljusstrimmor bryter igenom, på gränsen mellan hopp och förtvivlan. Det är där vi står just nu. Vad väljer vi att göra i väntan på att klimat och våra levnadsvillkoren förändras? Vad väntar vi på? Varför väntar vi? Hur kan vi hitta styrka och energi för att börja agera? Det ligger på oss att använda detta mellanrum för att hitta ett sätt att vara människa i samspel med planeten, i stället för att fortsätta kämpa mot den.

Platsen jag valt som utgångspunkt för residenset är ett exempel på århundraden av kamp mot naturen och i viss mån mot förändring. Hökafältet är ett naturreservat som består av sanddyner, mer eller mindre synliga. Sanddynerna är en typ av natur som stadigt minskar i Sverige. Minskningen sker på grund av att de växer igen, antingen som en medveten åtgärd av människan för att stoppa flygsand, eller på grund av klimatförändringar. Exploatering är en annan anledning till att de här miljöerna försvinner. Sanden och sanddynerna är platser för ett enormt rikt växt- och djurliv men när du vandrar på sanddynerna kan det vara svårt att se denna artrikedom. Du ser kanske sand och strandgräs men det gömmer sig så mycket mer där i sanden. Sanddynerna är också en föränderlig och stundtals ogästvänlig plats. Under en storm har jag upplevt hur dynerna på bara några timmar intar nya former eller försvinner helt och hållet. Att vistas i sanddynerna under en storm är som att ställa sig i ett blästringsskåp. Sanden piskar i ansiktet och letar sig in i ögon, näsa och mun. Sanden tar sig in överallt. Jag önskar att jag kunde spela in det gnisslande ljudet av sanden mellan tänderna men inspelningsapparaten fylldes även den av sand och slutade fungera. Dessa erfarenheter väcker frågor kring att leva i en föränderlig och hård värld. Vissa

arter (andra dör ut eller flyttar på sig) kan anpassa sig och följa de förutsättningar som finns på en plats. Förändring och oförutsägbarhet är inte nödvändigtvis ett problem. Något som för människan är ett otänkbart tillstånd skulle över tid för en annan art kunna vändas till att vara en fördel.

Det var i de här sanddynerna som idén om en Sandsångare började ta form. Sandsångaren blev ett verktyg för att spekulera kring följsamhet, motståndskraft, tacksamhet och beslutsamhet. Genom Sandsångarens ögon tittar jag på sanden och tiden som går hand i hand och ljudet av berg som blir till sand. Det är oändliga tidsperspektiv som inte går att omforma till greppbara fakta. Men som jag ändå på något sätt tycker mig höra där bland dynerna. Vad är det för ljud och hur delar jag dem med andra?

Var kommer all sanden från och vart är den på väg? Sanden på Hökafältet kommer mestadels från en bergskedja som sträckte sig från Norge ner mot Storbritannien för 400 miljoner år sedan. Genom mekaniska och kemiska processer bryts berget ned. Ett utdraget förlopp som kan ta tusentals år. Vatten, vind och kyla tar enträget på bergets stenhårda yta och lyckas skapa sanden som är en förutsättning för att miljön här ser ut som den gör. Människan har under alla tider använt sand som byggmaterial och näst efter luft och vatten är sand det material vi förbrukar mest, bland annat i bygg-, glas- och betongindustrin. Vi ser tydliga tecken på att sand börjar bli en bristvara. Det stora utnyttjandet får såklart

konsekvenser. Hur låter de här sandkrävande aktiviteterna som pågår runt om i världen? Hur låter det när sandmaffian i Indien bryter mot lagar och mänskliga rättigheter i jakten på sandresurser? Hur låter det på havsbotten efter att vi skrapat bort det sandiga toppskiktet, en plats viktig för marina växter och djur? Är det ett öronbedövande väsen eller total tystnad?

”We experience nature mostly as sights, sounds, smells, touch, and tastes- as a medley of sensations that play upon us in complex ways. But we do not organize education the way we sense the world. If we did, we would have Departments of Sky, Landscape, Water, Wind, Sounds, Time, Seashores, Swamps, Rivers, Dirt, Trees, Animals and perhaps one of Ecstasy...”

Ecological Literacy, David W. Orr, 1992

Sandsångaren är också en lyssnare och bidrar till att lyfta lyssnandets praktik. Vi måste lyssna till vår omvärld för att skapa mer kunskap och förståelse. Vi kan bli mer ekologiskt känsliga och uppleva växter, djur och den miljö de lever i med alla våra sinnen. Att lyssna är att lära oss förstå små som stora skiftningar men också att uppmärksamma när något stannar upp, tystnar och slutar fungera. Jag tänker också att Sandsångaren genom sina sånger hjälper oss att förstå och försonas med oss själva. Får oss att inse att vi är en del av planeten. I antropocen har vi människor fått för oss att vi står över allt annat liv och att vi med teknologi kan kontrollera planeten. Denna föreställning har gjort att vi idag påverkar alla ekologiska system, ofta med följder som vi inte kan förutse. Tveklöst är tanken om att kontrollera planeten lockande. Den tilltalar vår fascination för nya hjälpmedel och tekniker, datorer, knappar och rattar. Men jordens komplexitet och dess livssystem kan aldrig kontrolleras på ett riskfritt sätt. Istället måste vi skapa förståelse för förändring och lära oss att leva med planeten på ett följsamt sätt där vi inte alltid har kontroll.

”What might be manageable, however, is us: human desires, economies, politics, and communities. But our attention is caught by those things that avoid the hard choice as implied by politics, morality, ethics and

common sense. It makes far better sense to reshape ourselves to fit a finite planet than to attempt to shape the planet to fit our infinite wants.”

Earth in mind, David W. Orr, 2004

Residenset *Mellan Regnen* är över men Sandsångarens sånger fortsätter att ljuda över Hökafältet. Det är sånger som vittnar om väldiga krafter, fantastisk skönhet, saknad och rädslor för vad som kommer närmast. Men det är också sånger om beslutsamhet, nyvunnen kunskap och försoning. Mellan regnen samlar vi krafterna inför nästa storm.

/

[EN]

SANDSÅNGAREN*

One sentence in the invitation to the residency *Between the Rains* caught my attention: “...where we wait in silence and disturbed anticipation for the rain to once again fall”. It unveils a vast space for action. But also, something dark and ominously in the silence it depicts. Like those heavy, grey clouds out of which only singular sunrays can penetrate, in between hope and despair. That is where we are at now. What lines of actions do we choose to follow whilst climate and living conditions changes? What do we wait for? Why do we hesitate? How can we conjure necessary energy and strength for action? It is up to us to use this space to develop alternative routes towards a better interplay between man and planet, instead of a continued fight against it.

The location that became my point of departure during the residency is in itself an example of centuries of struggle against natural forces, and in some sense also against change. Hökafältet is a nature reserve that consists of sand dunes, more or less visible. Sand dunes is an ecological typology that is constantly declining in Sweden. They are overgrown, either as a conscious measure by man to hinder drifting sand or caused by climate change. Built development is another cause for reduction of these environments. A prodigious plant and animal life are hosted here but when you walk the dunes this richness is hard to detect. It is hidden deep underneath sand and beach

grass. The dunes are also an unstable and sometimes hostile place to be. While visiting them amid a storm I experience how they changed shape and completely disappeared in the time-span of only a few hours. To reside here during a storm is like stepping into a blasting box. The sand is relentlessly banging at your face, finding its way to your nose, eyes, and mouth. It unlocks everything. I wish that I could record the strident sound of sand in between teeth but the recorder stopped working when filled with sand. These experiences awake questions concerning what it is like to live in such a changeable and rugged situation. Species can adapt to the conditions here so change and unpredictability in themselves is not necessarily an issue. Something that for man is an unthinkable state of being could over time, for a different species, be turned into an advantage.

In these sand dunes the thought of the “Sandsångare” was born. It became an instrument for speculation about adaptability, resistance, gratitude, and decisiveness. Through the eyes and the singing of the “Sandsångare” I envisage the sand and the temporalities it follows and the sound of rock becoming grains of sand. Eternal perspectives that are difficult to convert into tangible facts but that I still somehow imagine myself being able to detect among the dunes. What are these sounds and how can I share them with you?

Where does all this sand come from and where is it travelling? The sand at Hökafältet mostly originates from a chain of mountains that 400 million years ago ranged from Norway to Great Britain. Through mechanical and chemical dilapidation these mountains were transformed.

An extended process that can go on for thousands of years. Water, wind and cold gnaw relentlessly on the rock and gradually creates the grains turning into sand that today conditions the environment here. Throughout history man has sourced sand as building material and with the exemptions of water and air sand is the raw material that we use the most, for example in glass and

concrete production. There are apparent signs that sand as a material is becoming scarce. This exploitation comes with consequences. How does these ongoing global sand demanding activities sound? How does it sound when the sand mafia in India violates laws and human rights while chasing valuable sand? How does the seabed sound after our trawls removed its sandy top layer, an important strata for marine plants and animals? Is it a cacophonous noise or complete silence?

“We experience nature mostly as sights, sounds, smells, touch, and tastes- as a medley of sensations that play upon us in complex ways. But we do not organize education the way we sense the world. If we did, we would have Departments of Sky, Landscape,

Water, Wind, Sounds, Time, Seashores, Swamps, Rivers, Dirt, Trees, Animals and perhaps one of Ecstasy...”

Ecological Literacy, David W. Orr, 1992

The “Sandsångaren” is also a listener that contributes to the praxis of listening. We need to listen to our surroundings to gain knowledge and understanding, to establish connections. We can develop better ecological sensitivities if we experience plants, animals, and their habitats with all our senses. To listen is to learn how to understand and register both small and large shifts but also to observe when something halts, quietens down, or stops completely. For me the singing of the “Sandsångare” facilitates our reconciliation and understanding of ourselves. It helps us to come to terms with the fact that we are one with the planet. In the Anthropocene man has prospected the idea that we stand above all other forms of life and that technology can assist us in controlling the planet. This fallacy has given rise to a situation where we have affected all ecological systems, often with effects that we can not anticipate. The thought of complete control is enticing. It appeals to our fascination for new technologies, computers, buttons, and switches. But the complexity of earth and its living systems can never be controlled in a manner that is safe enough. Instead, we need to gain an understanding for change and learn how to live alongside and as an equal partner to the planet, adaptable and without the need of always being in control.

“What might be manageable, however, is us: human desires, economies, politics, and communities. But our attention is caught by those things that avoid the hard choices implied by politics, morality, ethics, and common sense. It makes far better sense to reshape ourselves to fit a finite planet than to attempt to shape the planet to fit our infinite wants.”

Earth in mind, David W. Orr, 2004

The residency *Between the Rains* has reached an end but the singing of the “Sandsångare” continues to ring out across Hökafältet. Songs that give evidence of immense forces, stunning

beauty, loss, and fear for what is coming. They also speak about determination, newly acquired knowledge and reconciliation. Between the rains we prepare ourselves for the awaiting storm.

*Sandsångaren is a combination of Swedish words that in the texts references a warbler, ancient imaginable beings, devices for listening and an instrument. All at once.

Jan Carleklev (Braås, SE) använder främst ljud som konstnärligt material och en bakgrund inom musik, design och scenkonst lyser ofta igenom i hans verk. Genom en omsorgsfullt utvecklad konstnärlig praktik riktar han uppmärksamheten mot röster som vanligtvis inte hörs och skeenden som inte syns. Carleklev arbetar ofta med deltagandeprocesser, där han själv också ingår, och undersöker makt, kunskap, ansvars tagande och förlust i relation till människans komplicerade förhållande till naturen.

Using sound as artistic material, Jan Carleklev’s background in music, design and performing arts is continuously present and reflected in his work. Carleklev has established an artistic practice in which he himself, or he as part of a participative process, directs his focus towards those voices usually unheard and courses of events not seen. Within these processes, and by creating meetings in the form of “Insect choirs”, “Sloyd orchestras” and other sounding situations, he is investigating power, knowledge and loss in relation to humanity’s often complicated entanglement with nature.

Spela för
mikrober /
Playing for
Microbes
Kruno Jošt

AIO FILM (2022)

[SV]

KRUNO JOŠT

I en stuga djupt inne i skogen byggde Kruno Jošt upp ett minilaboratorium. Ett mikroskop, en kamera, ett stort antal provrör och två högtalare utgjorde tillsammans med en kanot och en motorcykel grunden för hans vistelse i Varberg och på Viskan. Med sig hit tog han en idé om att överföra principer från permakulturodling till konstnärligt arbete. Hur kan den förståelse för jordburna processer och hållbara ekosystem som Jošt utforskat i det självförsörjande jordbruk han etablerat i de kroatiska bergen appliceras på en å och dess mikrokulturer i Varberg?

Efter ett flertal besvärliga turer utmed Viskan och ännu fler insamlade sedimentprover från åns strandbrink kunde Jošt till sist börja laborera med ljudfrekvensers positiva inverkan på de mikrober i Viskan som under lång tid påverkats negativt av utsläpp från jordbruk och textilindustri. Merparten av de studierna återstår att göra och den komposition för mikrober som han ursprungligen hörde framför sig är inte färdig. Något annat hände. Ur de trevande försök Jošt gjorde med samspelet mellan konst, permakultur, bakterier och vatten framträdde likheter. Likheter mellan hur ljud påverkar både oss människor och de bakterier som är en del av oss och vår omgivning, där vissa typer av ljudfrekvenser kan verka läkande eller påverka biologiska processer, medan andra kan verka motsatt. Snarare än en färdig komposition blev resultatet ett rituellt närmande mellan å och människa som framhäver vår samhörighet med det som bara syns i mikroskop.

En stilla höstdag rundar Jošt av sin tid med Viskan. Med start vid Byaregårdens bryggeri går det att boka in sig för en exklusiv kanottur, ut på ån tillsammans med en enkel mobil ljudinstallation som monterats på kanoten. Det är en multisensorisk kombinerad ljudupplevelse, en meditativ seans med vattnet och en tjugominuter lång biosanerings-ekskursion. I en glasflaska bär de deltagande med sig bioenzymer som tillverkats under en workshop på Varbergs konsthall och som därefter fermenterats i en lufttät behållare. Nu släpps de äntligen fria i ån. De här små mängderna med bioenzymer kommer inte att förändra åns vatten och sediment. Däremot antyder de andra sätt för oss att leva tillsammans med Viskan, i alla dess skalor och tidsförlopp, och vikten av att göra konst för den.

[EN]

KRUNO JOŠT

In a cottage deep inside the woods Kruno Jošt built himself a mini laboratory. Together with a canoe and a motorcycle, a microscope, a camera, numerous test tubes and two loudspeakers made up the base for his presence in Varberg and at the river Viskan. As a companion he also brought an idea about transferring principles from permaculture to artistic processes. How could the appreciation Jošt acquired for earthbound systems and sustainable eco systems from establishing a self-sufficient farm in the Croatian mountains be applied to a river and its micro cultures in Varberg?

After several laborious trips on the river and even more obtained samples from its sediments Jošt could finally begin to experiment with how frequencies can affect the microbial life that for a long period of time has been negatively influenced by pollution from agriculture and textile industry. Most of these studies are still to be made and the composition for microbes that Jošt initially envisioned is not finalized. Something else happened. Out of his tentative attempts in the intersection between art, permaculture, bacteria and water, similarities appeared. Similarities in how sound affects humans and the bacterial life that infiltrates us – where specific frequencies supports biological processes, whilst others have an opposite effect. Rather than a finished opus his explorations led him to a ritual convergence between river and human that enhances our inter-dependance with that which is only visible through a looking glass.

A calm autumn day marks the end of Kruno Jošt's stay with Viskan. Starting at the brewery Byaregården an exclusive audience join him on the river with a mobile sound installation mounted on the canoe. It is a multisensorial sound experience, a meditative séance with the water, and a short bio remediation excursion. In glass bottles the participants bring bio enzymes fabricated a few weeks earlier in a workshop at Varbergs konsthall. Now they are released in the river. The small amounts of liquid enzymes will not change the water or clean the sediment. But they suggest other modes of existing in accordance with Viskan, in all its scales and temporal extensions, and the importance of making art for it.

[SV]

Å-REFLEKTIONER

Mikroorganismer simmar genom vattnet på ett liknande sätt som vi skulle simma i en bassäng fylld med tjock och trögflytande honung. Att simma här är enklare för oss. Vattnet flyter på ett annat sätt för dem. Ändå är det samma vatten. För att klara den här utmattande aktiviteten nyttjar mikroorganismerna energi genererad från fotosyntes, väte, syre och kol. Vissa använder samarbete för att utvinna energi – de slår sig samman med andra organismer vars energi kommer från fotosyntes. En särskild mikroorganism utnyttjar väte från vattenmolekylen och separerar den från syreatomen, som släpps fri i luften där vi andas in den. Vart femte andetag vi inandas kommer från deras arbete.

När jag tittar på dem i ett mikroskop är deras rörelsemönster häpnadsväckande. Många olika tekniker används: små spön som trycker dem framåt, mängder av små hårliknande spröt som konstant rör på sig, de vispar sig framåt som flygplansmotorer, drar ihop sig som sniglar, rör sig gränslöst genom att skjuta ut sina organ genom sin kropp, som sedan stelnar så att de kan göra samma manöver åt andra hållet, i en ny riktning. Så grundläggande, så uppfinningsrikt, så disciplinerat. De kombinerar, det finns hierarkier, det finns demokrati, där finns byten, där finns högtid, där finns samarbete, där finns parasiterande.

Jag drogs in i mikroorganismernas värld från min konstnärliga undersökning av Viskan och bioremediering av de tungmetaller som kontaminerar åns sedimentlager. Tanken var att samla in prover av mikroorganismer från olika delar av ån, observera dem och testa om ljudfrekvenser, vetenskapligt stöd finns för det här, gynnar mikroorganismerna och på ett icke aggressivt sätt kan stötta deras tillväxt så att de bättre kan rena ån från tungmetaller.

Att samla in vatten- och mikroorganismproverna från Viskan utvecklade sig till en meditativ resa genom skiftande socio-kulturella och ekologiska landskap. Kanoten driver långsamt förbi

höga träd, unga och gamla, som tappat fotfästet och snubblat ned i ån. Mindre äppelträd släpper sin frukt direkt ned i vattnet. De står ensamma på ången med miljontals små äpplen vilande på marken under dem. Sakta rullar de ned över strandkanten, ned i vattnet som för dem vidare nedströms. Vildmarken sköter om sin egen matcirkulation.

Men, i den här vildmarken finns det gott om spår av civilisation. Jag passerar en upplåsbar båt döpt till "Excursion 5". Äpplen har fastnat i gropar som bildats i det punkterade gummit. Den verkar ha varit här länge, ån bar den med sig och tryckte kraftfullt in den mellan grenarna från ett fallträd som sticker ut i mitt åfåran. Höstlöv i och runt båten. En gigantisk handformad undervattensträdskrona som sticker upp och håller den kvar där, tyst, tillrätta, på väg att ruttna bort. Jag passerar trappor som leden ned till halvt sjunkna roddbåtar. Jag passerar dimmiga krökar och omges av hästar som skräms upp av min otänkbara närvaro här – jag är den ende som reser här och de är ovana vid sällskapet. Ljudet från landsvägen tränger igenom, nära men på avstånd. Tunga lastbilar susar förbi.

För att inte upptäckas av landsvägens befolkning gömmer jag mig under en bro, samtidigt medvetet och som ett barnsligt försök att inte bli upptäckt av civilisationen. Jag föreställer mig stadsbarn som besöker sina mor- och farföräldrar, hur de leker Huckleberry Finn och lämnar sina handgjorda flaggor i strandkanten, med symboler som jag inte

förstår. Jag tar mig över en vajer i vilken stora vita tygstycken fastnat, nedrivna och färgade av lera, halvt flytande i den makliga strömmen. Mänskliga strukturer är inte annorlunda än naturens. När de överges blir de lika organiska, inte längre så prydliga, rena och geometriska som vi vill ha dem. Visst, kanske är det vårt syfte som människor att göra saker begripliga, att uppfatta världen som något logiskt och sammanhållet. Det är vårt syfte att tämja det vilda och att forma. Men någonstans gick vi för långt. Vi formar allt. Vi kväver. Vi inskränker och flyr det organiska. Vi räds det ruttande, den naturligt förgängliga nedbrytningen. Vi tycker inte om ån. Den är för naturlig.

När jag en dag dör vill jag bli till föda för mikroorganismer. Om regelverken tillåter det. Det finns sannolikt en serie lagar, baserade på vetenskap, biologi, medicinska principer... Medicinfolk som gjorde kirurgiska ingrepp insåg att deras patienter dog när de tvättade händerna mindre noggrant. Nu tvättar vi alla våra händer oavbrutet. Dessutom använder vi antibakteriell tvål. Vi är besatta av att utrota bakterierna. Vi avskyr dem. Vi är rädda för dem. Även när de är en del av oss. Jag lär mig att människor inte kan överleva i mer än en minut om alla mikroorganismer försvann från jorden. Utan syre skulle vi inte överleva och utan mag- och tarmbakterier som bryter ned maten vi äter, upprätthåller vårt immunförsvar och hälsa skulle vi inte heller förbli levande. Genom att fånga in kväve och ersätta det med socker, assistera fotosyntesen, göra jorden rikare, bördigare och mindre beroende av konstgödsel, stöttar mikroorganismerna även växtlivet. Utan mikrobiellt liv klarar vi oss inte. Men utan oss skulle mikrober och annat levande bara fortsätta.

Hur förbluffande är inte den bilden? Vi föreställer oss att vi har kontroll men för det som omger oss är vi nästan obetydliga. Vi föreställer oss att vi härskar över allt men vi är bara kroppar, kärl, som mikroorganismer använder för sin transport. Vi är deras instrument. Jag läser en studie om hur bakteriekulturerna i vår mage och tarm är sammankopplad med hjärnan och skickar signaler till den för att direkt påverka våra önsknings, behov, känslövängningar och orosmoln. Kanske också våra politiska åsikter? När behov transformeras till vanor förändras vårt humör och när vi rationaliserar den sekvensen blir de till regler, nästan linjärt konstruerade matematiska konstruktioner av orsak och verkan, begrip- ligena mönster som förklarar tingens ordning och som i sin tur kan rationaliseras vidare. Vi organiserar, vi uppför och upprättar, konceptualiserar. Vår hjärna, som är under bakteriernas kontroll, väljer nollor och ettor, svart och vitt, precis som datorer.

Vi blockerar åns flöde för energiutvinning så att vi kan hålla datorerna vid liv. När vi gör det

blockerar vi också laxens resvägar, vilket i sin tur förhindrar sötvattenmusslornas reproduktion, eftersom de lever som parasiter i laxens gälar i upp till ett års tid medan de växer sig tillräckligt stora för att därefter släppas fria i åns sediment. Jag får berättat för mig att alla pärlor som hittades i Sverige brukade tillfalla en kung. Det var i historien, nu agerar vi alla som kungar, med fuskpärlor i plast överallt. Vem behöver musslorna för att skapa pärlor nuförtiden? Vem behöver vildlaxen? Vi behöver elektricitet! Vi behöver fördämningar, gränser, kanaler, konstruktion, organisering och geometri.

Jag undrar om varelserna jag ser genom mikroskopets okular är lika ovetande som vi är.

Döljer sig samma ignorans i deras mikrokosmos? Uppfattar de att allt det som är ännu mindre än vad de är som underlägset? Utövar de också ingenjörskonst och kontroll? Använder de andra objekt för sin egen överlevnad och reproduktion? Eller är vi den enda arten i världen som lider av sådan arrogans?

Jag paddlar ån samtidigt som jag paddlar genom det mikrokosmos som ryms i en enstaka vattendroppe under täckglaset. Likheten är uppenbar: Jag i kanoten på Viskan och droppens mikrokosmos omges båda av andra livsformer och väsen som långsamt driver förbi, upptagna med sitt. Vi överlever. Och vi har båda medvetande. Det sägs att vi inte bara är här för att överleva: Vi är här för att reflektera.

/ [EN]

RIVER REFLECTIONS

Microorganisms swim through the water in a similar way as we would swim in a pool of thick and viscous honey. To swim here is not easy for them. Water does not have the same fluidity for them as it has for us. Nevertheless it is the same water. To cope with such an exhausting activity microorganisms use energy generated from photosynthesis, hydrogen, oxygen or carbon. Some use

collaboration to source energy – they join up with other organisms that use photosynthesis. One microorganism uses hydrogen from water molecules, separating it from the oxygen atom which ends up in the atmosphere where we inhale it. Every fifth breath of air we take stems from their labour.

When looking at them in a microscope their movements are astonishing. Many different techniques are used: small whips that push them around, numerous small hairlike lashes that are in constant movement, propelling themselves forward like planes, contracting themselves like snails, boundlessly moving by splashing their organs through the edges of their body, which they then turn solid, so that they can splash to another side to move in a new direction. How profound, how ingenious, how disciplined. They combine, there is hierarchy, there is democracy, there is prey, there is feast, there is cooperation, there is parasitism.

I was drawn into the world of microorganisms through my artistic research about the river Viskan and bio remediation of the heavy metals that contaminate its sediment. The idea was to collect samples of microorganisms from different sections of the river and observe them, thereafter applying sound frequencies that, and science supports this, benefits these microorganisms and in a non aggressive way supports the growth of their population so that they can clean the river from heavy metals.

Obtaining the samples with water and microorganisms from Viskan became a meditative travel through socio-cultural and ecological landscapes. Moving slowly the canoe drifts past both young and old tall trees that lost their footing and stumbled into the river. Smaller apple trees that are releasing fruits in the river. They stand alone in the meadows with millions of small apples resting on the ground underneath them, rolling slowly down the river bed into the water that carries them down the stream. The wilderness takes care of its food circles.

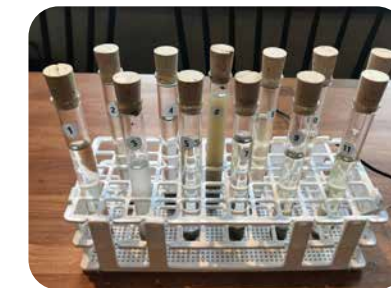
But, in this wilderness there are plenty of traces from civilisation. I pass an inflatable dinghy

named “Excursion 5”. Apples are stuck in the cavities made by the deflated rubber. It seems as if it’s been there for some time, river brought it down and forcefully clamped it in the branches of a fallen tree sticking out in the mid-river. Autumn leaves in and around the boat. A gigantic hand shaped underwater tree crown sticking up, holding it there, quiet, settled, rotting away. I pass stairs leading from the land into a half sunk wooden rowing boat. Passing a foggy river corner I am suddenly surrounded by horses that become scared of my unimaginable presence – I am the only one who travel here and they are not used to it. One can hear the highway passing, close by but still distant, heavy loaded lorries hissing by.

I hide under a bridge, not to be detected by the highway dwellers above, at once deliberately and childishly not wanting to be seen by civilisation. I imagine urban kids coming to visit their grandparents, playing Huckleberry Finn and leaving their hand crafted flags in the bank of the river, with signs I do not understand. I cross a wire holding huge sheets of white fabric, torn down and coloured by mud, half floating in the lazy current. Human structures are not that different from nature ones, when left to be they became just as organic. Not as neat, clean and geometrical as we want to make them. Ok, maybe it’s our human purpose to make sense, to perceive the world as something logical and coherent. It’s our purpose to tame the wild, it’s our purpose

to shape, but at some point we went too far. We shape everything. We suffocate. We confine and escape the organic. We are afraid of the rotting, of natural decay. We don’t like the river. It’s too natural.

I contemplate death. When I will one day die I would like to become food for microorganisms. If regulations allow for it. There are potentially a set of laws, based on the science of biology, rules of medicine... Medicine people operating on patients found that when they washed their hands less patients were dying. Now, we all wash our hands endlessly. What’s more, we use antibacterial soap. We are determined to extinguish

bacteria. We despise it. We are afraid of them. Even when they are part of us.

I learn that humans can't survive for a minute if all microorganism would suddenly vanish from the world. Not only will we not survive without oxygen, without gut bacteria that breaks down the food we eat, keeps our immunity system active, and facilitates many other processes that maintains our health, we will not remain alive. By capturing nitrogen and exchanging it for sugar, assisting photosynthesis, making the soil richer and less dependent of industrial fertilisers, microorganisms support plant life as well. If there is no microbial life we can't survive. If we were not, microbiome and the rest of the living world would go on.

How startling is that image? We perceive ourselves as grand and in control, but to all that surrounds we are almost insignificant. We perceive ourselves as masters of all but we are just bodies, vessels, that microorganisms uses for them to be carried around in. We are their instruments if you like. I read a study about how bacteria in our gut is connected to our brain and sends signals to it, directly influencing our wishes, needs, moods, emotions, worries, highs and lows and perhaps also our political views? When needs becomes habits mood changes and by rationalising we make these sequencies into rules, almost mathematical concepts designed using strait lines to create simple and comprehensible geometric patterns that can explain the order of things and can be rationalize further. We organize, engineer, conceptualize. Our brains, controlled by gut bacteria, choose zeros and ones, black and white, just like computers do.

We block the rivers for electricity so that we can run our computers. By doing that the salmons travelling paths are blocked, which in turns inhibits sweet water mussels from reproducing, as they parasite in the gills of salmons for a period of a year whilst growing big enough to be embedded in the river sediment. I was told that in Sweden all pearls collected used to be the exclusive property of a king. That was

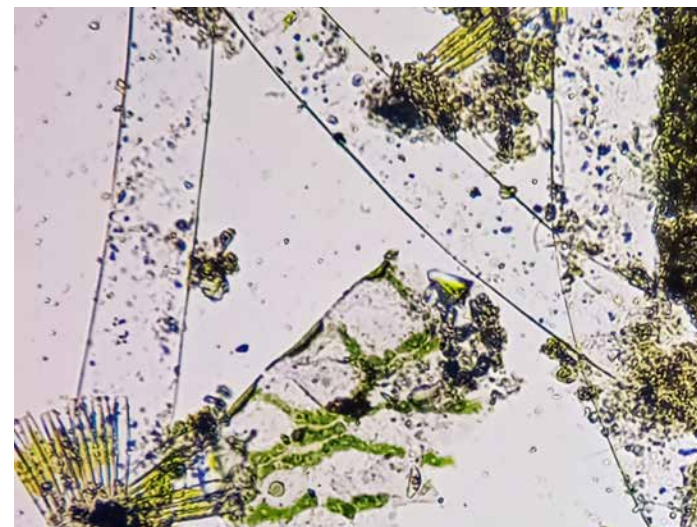
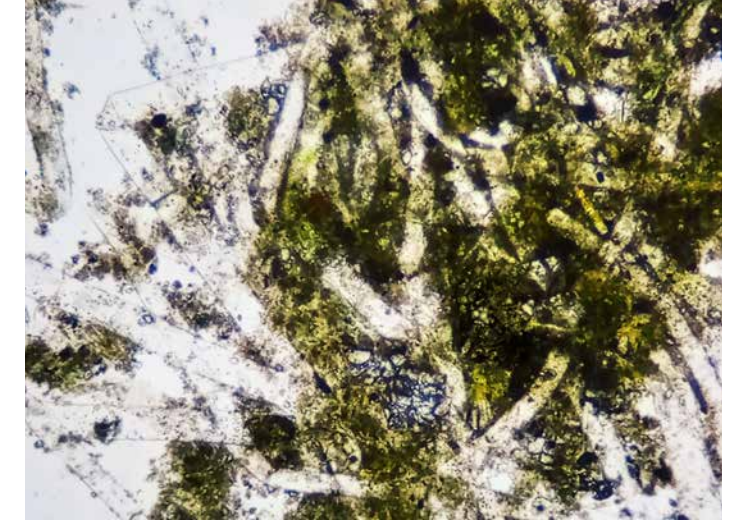
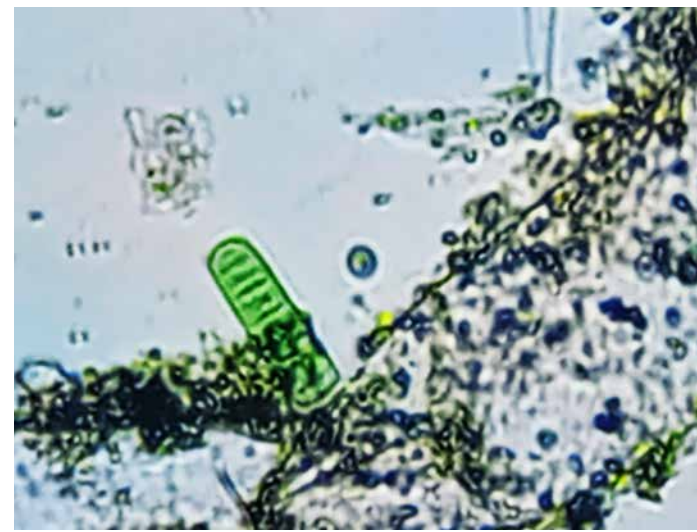
back in history, now we all acts as kings with fake plastic pearls everywhere. Who needs mussels to produce them anymore? Who needs the salmon? We need electricity! We need dams, borders, channels, engineering, organisation and geometry.

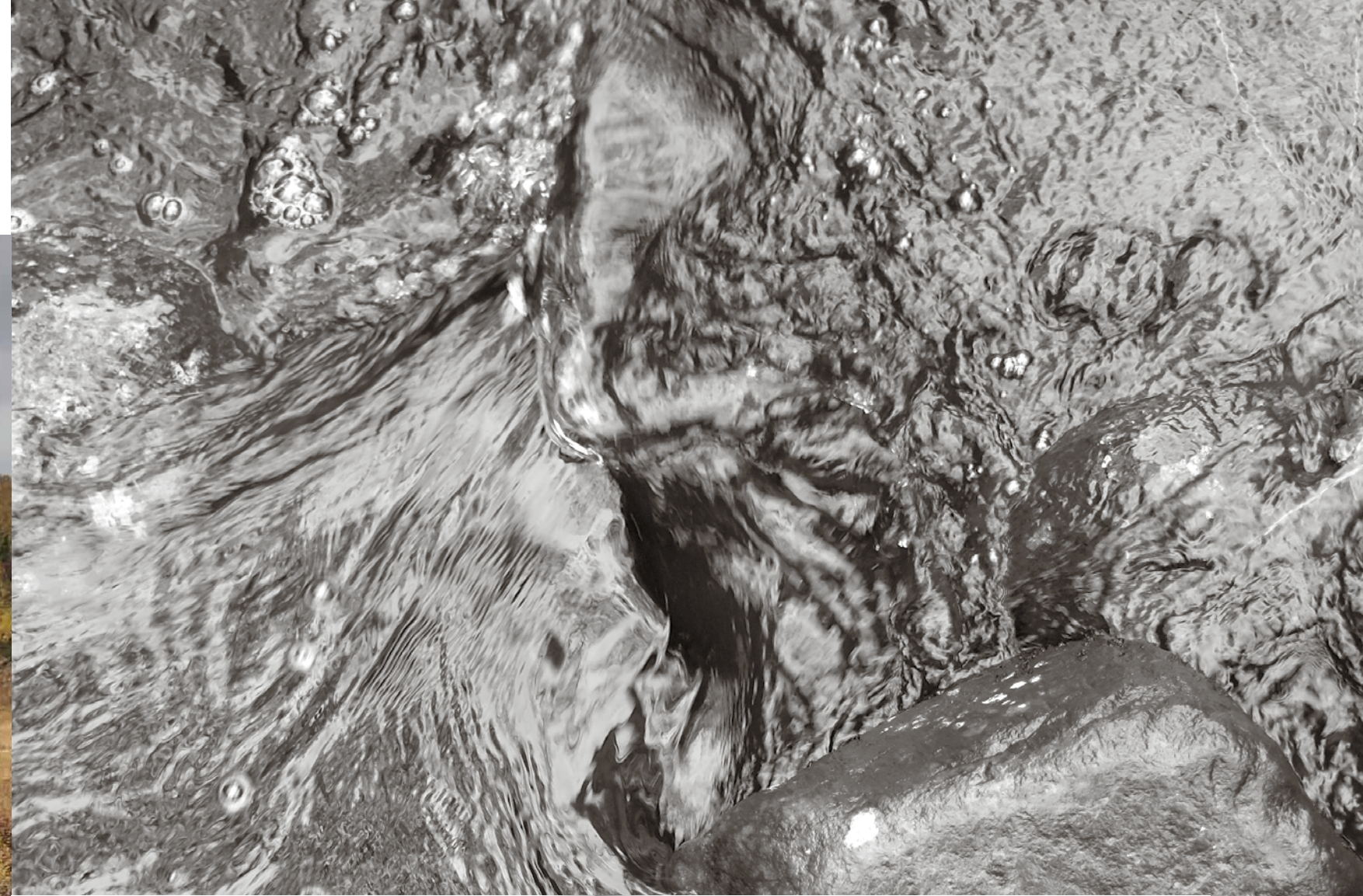
I am wondering if the creatures that I observe underneath the microscope's ocular are as ignorant as we are. Is the microcosm also hiding ignorance? Do they relate to that which is smaller than them as inferior? Do they exercise such superiority and engineering skills? Do they use others as objects for their survival and reproduction? Or are we the only species in this world that are suffering from such ignorance?

I paddle the river, at the same time as I paddle through the microcosm of a drop of river water on the glass sampler. There is an evident similarity: Me in a canoe on the river, surrounded by other living forms and entities, and the microcosm, also surrounded by other entities and living forms, slowly passing by, doing their thing. Surviving. And we both have consciousness. It is said that we are not here only to survive: We are here to reflect.

Kruno Jošt (Lovinac, HR) har under de senaste tjugo åren etablerat en unik konstnärlig närvaro med rötter i permakultur, "off the grid-boende", hållbarhet och mellanartligt interaktion. I dramatiska tider av ekonomisk kollaps, miljöförändringar och social isolering undersöker Jošt hur och i vilken form han genom socialt och ekologiskt engagemang kan axla ansvar för sin och kommande generationers framtid.

Kruno Jošt has developed an unique artistic practice and presence over the past twenty years addressing permaculture, off-the-grid-living, sustainability and human to non-human interaction in the field of contemporary arts. In dramatic times of economic breakdown, environmental transformation and social isolation Jošt explores how he, through social and ecological engagement, can shoulder responsibility for the future of his and coming generations.

vandringar) har upplevt
vattnets fulla kraft.

Den gamla framfarten,
vattenleden - lik en rivin.

Vegetation omfördelas,
finner nya utrymmen.

Kartlav, stinksvamp,
brunsopp. Vilka kommer
därefter? Före?

Vattnets rörelse skapar rotation,
Stenar gröper ut stenar,
blir trädgårdsprydnad.

Trädens samverkan med livet
under marknivå
Trädmigration utan inblandning
av människor?

Åarnas framfart, bestämd
etter inlandsisens tillbakagång
Dax att låta naturen avgöra
vår riktning.

5/10 - 22 Måte med Pra,
Kvarnfallet, Krakån.

Lagans livligaste del?

Den senaste tidens regn, har
det märkbart ändrat flödet?

Omslutet av vatten på
vandformatroner mitt i
vattendraget. Lydets från
Lagans rörelse och framfart,
ovanifrån lätt regn och
fallande löv.

Naturen går in i vintervila.

Lyttetekoret 1
/ The
Listening
Choir 1
Pia Rönicke

[SV]

PIA RÖNICKE

I Laholm bildade Pia Rönicke en Lyssnakör (Lyttekortet). Kören träffades utifrån ett gemensamt intresse för andra ingångar till samhällsplanering, där ”naturens egna förutsättningar” både får höras och påverka våra beslut. Kören lyssnade efter vad Lagan genomlevt sedan inlandsisen bildade dess fåra, efter relationer mellan de arter som lever i och av den, efter åns förutsättningar och efter dess roll i sammanflätade ekosystem. Lyssnandet inleddes enskilt i tystnad och delades därefter med resten av gruppen. Samtalen och lyssningsövningarna tecknades ned i en spekulativ dagbok som under en hösteftermiddag på Teckningsmuseet lästes upp av de medverkande, framför ett panoramafönster med vidsträckt utsikt mot Lagan. På en skärm i samma rum visades delar av det material som Rönicke spelat in på sin 16 mm filmkamera och i montrar presenterades foton av Lagan, utdrag ur Lyssnakörens anteckningar och teckningar från museets samling. Lyssnakören är inte ett färdigt verk utan en serie övningar där gruppens fokus och förnimmelser skiftar samtidigt med själva formen för lyssnandet och sättet det samlas in på. Förhoppningsvis är det inte sista gången kören ljuder över Laholm.

”Vad innebär det att lyssna? Hur gör vi det och med vilka sinnen och verktyg? Har lyssnande enbart med öronen att göra, eller lyssnar vi också genom språket vi talar och sättet vi skriver på? Genom var vi vistas och hur vi vistas där? Genom hur vi avgränsar och beskriver en plats? Genom de kulturer vi bär med oss och delar med varandra? Hur kan vi lyssna tillsammans på nytt? I solidaritet? Som en kör?”

I den antika grekiska teatern intog kören (khorós) olika roller och funktioner för att driva handlingen på scenen framåt. Ibland som en tydlig men avpersonifierad karaktär, ibland som en kommentator och följeslagare som driver publiken genom handlingen och ibland som en anonym sanningssägande massa. Kören stod alltid vid sidan av. Pia Rönicke utforskar i Lyssnakören hur den positionen inte bara kan bidra till att hitta nya former och allianser för lyssnande utan också kan guida oss framåt. Kören samlar in och medierar Lagans röst och lyssnar vi till den, i alla sina former och med alla de känselspröt vi har tillgång till, så kan den hålla oss i handen när vi rör oss mot framtiden.

[EN]

PIA RÖNICKE

In Laholm Pia Rönicke summoned a listening choir (Lyttekortet). The choir met based on a common interest in other approaches to physical planning, where natural pre-requisites are heard and allowed to inform our decisions. As a collective they listened after what the river Lagan has experienced since its furrow was formed during the last ice age, they listened after relationships between species that live here, the conditions of the river and its roles in entangled ecosystems. Their conversations and listening exercises were recorded in a speculative diary from which the choir read out loud during an afternoon at Teckningsmuseet, in front of a panoramic window framing a vast view of Lagan. In the same space samples of the material that Pia Rönicke filmed with her 16 mm camera was played on a screen and in display cases photos, sketches, diary spreads, and drawings from the museum’s collections was presented. The listening choir is not a finished composition or artwork. It is a series of exercises that furthers a shift in the focus and sensitivity of a group that also suggests other modes of listening where the notations from our listening and attention are integrated in the very act of listening. Hopefully this is not the last time the choir will sound throughout Laholm.

“What does it imply to listen? Does listening only engage our ears or do we listen through the languages we speak and the ways in which we write? By where we reside and through how we attend? By how we delimit and describe a site? By the cultures we carry and share? How can we listen together? In solidarity? As a choir?”

In ancient Greek theatre the role and function of the choir (khorós) was alterable in order to engine the storyline forward. Sometimes as a distinct but depersonalized character, sometimes as an annotator and companion who guides the audience through the play, and sometimes acting as an amorph, truth telling and anonymous body. The choir was always positioned next to the stage. In the Listening choir Pia Rönicke explores how that position can contribute to new forms and alliances for listening. The choir collects and mediates the voice of Lagan and if we listen to it, in all its shapes and with all our available tentacles, it can take our hand and walk with when we move towards the future.

LYTTEKORET I

Floden breder ut sig.

En spekulativ dagbok, fragment insamlade av Lyssnakören och återgivna av Pia Rönicke

Under två månader träffades Lyssnakören längs floden Lagan. Det var en löst hopsatt grupp, men alla var de intresserade av den naturskapade världen och dess förbundna element. De representerade olika positioner som exempelvis planekolog, konstnär, politiker, landskapsarkitekt, lärare, aktivist, ingenjör, författare, biolog, forskare osv. Gruppen bildades för att undersöka hur planering (vår tillgång till den naturskapade världen) kan överskrida avgränsade zoner och tänkas på i mer förgrenade perspektiv.

Gruppen möttes av ett par frågor: Hur upplevs flodbädden från flodens perspektiv? Kan ni föreställa er floden om 100 år? Om ni kom hit som ett kollektiv, hur skulle ni då uppehålla er här?

Deltagarna i Lyssnakören:

Caroline Mårtensson, konstnär
Sara Bauer, landskapsarkitekt
Gerard Harries, författare, landskapsarkitekt
Linda Sivertsson, byggnadsingenjör
Pia Rönicke, konstnär
Viktor Melin, ingenjör

Längs med Lagan träffade vi:

Margareta Lindgren, biologilärare, politiker, aktivist
Rebecka Thise, planekolog, biolog
Niklas Wengström, biolog, forskare
Per Ingvarsson, vattenmiljöingenjör, förkämpe för Lagan

PROLOG.

Här vid flodens mun landar och lättar skratmåsarna, de flyger i cirklar och faller till ro, de stiger igen, precis som ljudnivån. De kallar. Här vid flodens mynning tillåts floden flyta över sina bräddar. Hon har satt sig för att lyssna, för att inte bara vandra rastlöst runt. Här vid flodbrädden bedriver hon rovdrift (också på sig själv).

Floden är orolig, den samlar och sprider sig.

Den längtar efter att låta sig upplösas, att kasta sig i havet och få nytt liv.
Här på kanten dör floden, där fågellivet samlas.

Skratmåsarnas skrik är upprörande och överröstar motorvägens vrål från skogsbrynet. Skriken följer henne när hon sätter sig i rörelse. De följer henne ut ur reservatet. Hon hade kommit för nära måsarnas territorium, det enda de egentligen hade för sig själv. Hon är en skugga över idyllen, men så fort hon kommit utanför deras inhägnad blir det lugnt igen. Cirkelrörelserna var tilltänkta henne, de var varningar som hon ignorerade.

Vattnet över tid. Ristad i sten.
Is smält gröper sten föder liv strypt
Jord och bröd. fisken till
Litet frö

Årnas framfart, bestämda efter inlandsisens tillbakagång.
Dags att låta naturen avgöra vår riktning.

Lyssnande.

Vad är lyssnande egentligen? Hur lyssnar vi och med vilka apparater? Har lyssnande något med öron att göra eller lyssnar vi genom alla sinnena, genom språket, genom där vi befinner oss, den platsen, de kulturerna? Hur lyssnar vi tillsammans? Som i en kör.

Vi träffas för att lyssna gemensamt, för att höra mer, för att lösa upp gränserna. Vi lyssnar var och en för sig, under tystnad, för att dela med oss på tvärs över disciplinerna.

Lyssnande är snubblande, tyst, överrumplande.

Grus, sand, sediment

Gräv hårt, begravn djupt
Förlbli stilla

I det oroliga vattnets brådslande mörker,
något
öppnas, något stängs, förblir stängt

Vatten tecknat, partiklar, alger, bakterier, fytoplankton
Filter, föder, filtrerar, släpper, mjukt skal,
hamrat hård, sluter sig

Ge och ta
Renas, renar, symbiotisk
Minnen överförda till vatten
Absorberad som gas utvunnen och bedragen
Stenens bedragare
Jordens
Människans

Skapare av vålnader, absorbent av tid, vårdare av fallna ting

Lyssnakören lyssnade på Lagan, samtalandes och under tystnad, motströms och medströms. Lyssnakören lyssnade på Lagan vid kraftverket Karsefors, i tystnaden från det tidigare vattenfallet, kring energinätet som Lagans kraftstationer är kopplade till. Lyssnakören lyssnade på Krokån som rinner ut i Lagan. På vattenfallet och den dånande strömmen. Lyssnakören hamnade till slut vid Lagans utlopp i ett tidlöst rum. Och föreställde sig allting på nytt, igen.

Men Lyssnakören delade också på sig och gick, var och en för sig och med andra, utmed andra stråk längs floden.

Det är en oavslutad resa.

”Jag berättar detta för dig, för att ett samtal är en resa och det som ger den värde är ängslighet. Du börjar förstå resan för att du har haft samtal, inte tvärtom.”

Anne Carson, *Plainwater*

TOMTGRÄNSER, STAKET OCH ZONER.

Husen är tomma. De tomma husen står i det höga gräset. Det är inte längre trimmat och tätt utan mossor och maskrosor. Frökorgar sticker upp ur gräset, de är nära att brista. Husen är skelett. De är inte tomma. De är som celler och det som finns utanför tränger också in. Nu när det inte längre finns några vakter. Förra gången hon gick här fanns det fortfarande tomtgränser. Husen hade staket, häckar och skarpa kanter.

De går i det höga gräset. Rebecka låter fingrarna svepa över gräset. Gräset är kraftigt. Det har vuxit och konkurrerar ut så mycket annat, dock inte brännässlorna. Längs med ån står pilträden. De hänger ut över strömmen. De kastar sina frön varje vår och skickar dem vidare längs vattenvägen. Språket, med vilket vi benämner allting, är en barriär vi inte kan kringgå. Vår blick har stelnat i systemen. Allt levande mäts utifrån sitt bruksvärde. Naturen får våra hjärtan att slå lugnare, men när nyttan tas bort, vad finns då? Är det inte så att andra arter också utnyttjar varandra?

Hennes röst blir lättare när vi står mitt i det. Vi uppfylls av de möjligheter som platsen rymmer. En liten fläck öster om motorvägen. Vid åns kant står livet tätt. Rötter göds av ån. Vi föreställer oss hur långt flodbrädden kan sträcka sig. Floden är också en förgrening, en öppning. Flodens rörelse är detta nu. Vattnet är aldrig det samma. Floden är en bostad, en skiljeväg. En flytande gräns som inte låter sig inhägnas. Floden är en gräns som flyttar på sig. Floden känner brädden passera förbi som en konstant växlande horisont. Över tid slipar floden den avgrund som den strömmar igenom.

Flodens spår är också ett språk.

Att kategorisera betyder att namnge offentligt:...

”Ljud som skiner upp som skratt och luktar av blod är en annan besvärlig gammal kategori”

Anne Carson, *Plainwater*

7 SEPTEMBER, 2022

När vi närmar oss Hjärnered och platsen där vi ska möta Pia och Caroline kör vi förbi en skylt: "Sakta ner så du hinner se allt" Utan att veta det då sammanfattar det bra vad dagen kom att handla om. I två kanoter gav vi oss ut för att ta oss an Lagan från Lagans perspektiv, så lätt det går när man är människa och inte vatten. Den dubbelheten kommer vi aldrig ifrån. Men med ambitionen att bli en del av de krafter som pågår med eller utan oss. Uppströms och nedströms. Vi började uppströms, "jobba först, vila sen". Vi paddlade på och märkte att när det blåste mer då tog vi i mer. Kämpade hårdare mot de naturkrafter som ville åt andra hållet. För vi hade ju ett motsatt mål.

Är Lagan vattnet, eller är det årummet med strandkant, vatten och luften? Är Årummet ett sår i naturen från vattnets framfart? Eller en pulsåder? Lagans vatten känns som en kraftfull men trygg organism med pondus. Den är tyst, men hörs när den förhåller sig till sin omgivning. Slår mot bergväggar, kluckar

mot stenar, och återsamlar sina vattendroppar från lövträdens svajande grenar. Utmanad av människans kraftverk svarar den med att svämma över människans byar.

Här nere på sandbotten lyser det. Strålarna träffar botten, som är lugn. Men på ytan rasar det. Här har flodpärlmusslan befunnit sig längre än vi kan föreställa oss. De väntar, men också för dem håller tiden på att rinna ut. Det känner till det som vi inte vill se, att också för oss är tiden knapp. För vi förvandlas nämligen till dem. När vi ligger här nere kan vi känna flodens ström. Det är strömmar som får oss att leva. Strömmar är energi som är i rörelse, som är nödvändiga för oss. Med strömmen kommer laxen. De trivs med motstånd, i motströmmen finns de bästa avelsplatserna. Här, på denna särskilda plats, minns de, för kommande generationer, framtidens resa. Som små larver hoppar vi över till de unga laxarna och lever vidare i deras gälar.

Men alltför länge har vi varit isolerade, så därför är vi hemlösa.

Vi är flodens pärla, stilla existenser som trivs med strömmen. Allt det vatten som till slut rinner bort smyger sig över våra ryggsfjäll. Här slumrar vi och väntar på att det ska börja skälva och att stenen bryts igen. Vi var här när grunden höggs. Skakningarna var helt annorlunda än den kraft som kommer från floden.

Så ser de oss, människorna, som utbytbara, de ser ingen skillnad, de förstår inte att vi är en del av den här platsen. Vi är floden och när flodens vatten hålls tillbaka och blir stillastående dödas vi sakta. Floden är den livskraft som ni drar ur oss. Och vi bor inte längre i en flod utan i stumt vatten.

Hon ligger i huset vid havet precis bakom motorvägen och tittar på hologrammet på väggen. Nu ser hon det. Det är ett skepp på skinande vågor. Eller ligger skeppet på havets botten?

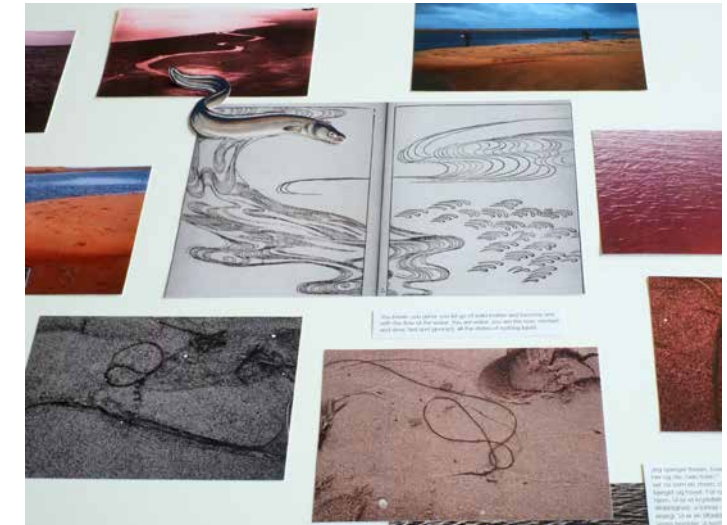
Efter sommaren, som hade varit oändligt torr, piskade regnet nu ner. Hon hade ställt den frågan, kan regnet som kommer nu gottgöra sommarens torka? Är det möjligt att förstå allting i kvantiteter. Det är svårt att inte tänka på det som hämnd, ännu ett mänskligt kännetecken.

Utmattningen ville liksom inte släppa sitt tag om henne. Hon försökte halvhjärtat planera sig ur det, hålla möten, skriva saker i kalendern, men alltihop verkade förgäves...

Det fanns tre speglingar i hennes nya sovrum som fick det slutna rummet att verka ljusst, som tre utgångar till en helt annan plats än denna, där hon befann sig.

Hon kunde inte låta bli att spegla sitt tillstånd i flodens. Floden som hade krympt under sommaren, vars tydliga kvarleva fortfarande gick att se på stankenterna. De sa att det hade varit den torraste sommaren på 500 år. Det hade drivit energipriserna i höjden. Ändå var det möjligt att utvinna kraft ur floden, medan den sjönk. Vattnet hade dämmats upp och när volymen hade nått ett visst mått och priserna på elnätet var som högst släpptes vattenmassorna fria.

Hon berättade för mig om sina promenader längs med floden och vad den gjorde med henne, att hon hade börjat känna sig mer och mer dränerad. Det fick mig att tänka på stillastående vattens energi. Det var som om det stillastående vattnet var fyllt av frustration, latent aggression. Hon sökte tystnaden, lugnet, men detta stillestånd i floden var snarare oroande.

tid och lyxen att få ställa frågor utan att komma med några svar. Frågor som hinner ställas för att vi tar oss tiden att iaktta. "Sakta ner så du hinner se allt" Sakta ner så vi hinner ställa frågorna innan vi kommer med svaren. För det är ju trots allt det vi gör dagligen, kommer med svar. Svar i form av en byggnad, ett stråk, en form, en färg.

Hon hade en kuslig känsla av att alla deras förutsägelser förorsakade det som hände härnäst. Det som såg ut som en vändpunkt skulle i framtiden bli hågkommet som början på något mycket värre.

Men det finns en växande kör som spår vad framtiden kommer föra med sig. Lyssnar de, de som förutspår vad som ska komma. Lyssnar de eller kommer de bara med svar.

Vad innebär det att lyssna på en tragedi? Det är vad du lyssnar på just nu.

Jag frågar floden, vad är din framtid, floden visar mig sin spegel. "Min tid är en annan än din. Jag är här och där, hela tiden. Vi är på många platser på samma gång. Men du ser oss bara utifrån din egen färd. Du ser oss som en ström som går från en plats mot något annat. För oss finns natten och dagen, månen, solen, berget och havet. För oss finns grunden, kanten, utloppet. Vi är både element, världsrymd och hem. Vi är ett tvärfält som lever av varandra. Vi är en vattenväg mot inre riken, mot det slutgiltiga. Vi är en tillfällighet, vi lockar dig mot kanten. Vi är din framtid, om du torkar ut oss, kväver oss och dränerar oss på energi. Vi är en tillfällighet, vi är inte i kontroll. Vi väntar på regnet. Vi är regnet du väntar på. Vi suger in all vätskan i vår vattenspegel, som ni inte kan tränga igenom. Ni kommer bara att se speglingen av er själva, medan ni kvävs."

Trollsländan landade på huden. Flera trollsländor hade kommit förbi, men hon hade viftat bort dem. Hon befann sig i en istidsdal. Det fanns spår efter träsket, ett sista vattenhål. Det gula gräset hade tagit över. Hon hade suttit där i slutningen och insupit landskapet. Ljudspåret var förstärkt. Gräshoppornas sång ackompanjerades av elektromagnetiskt brus. Hon var torr i munnen, skälvande, uppfylld av överskottsenergi.

Först hade floden runnit över sina bräddar, hade lagt dalen under vatten. Nu hade den dragit sig tillbaka. Elnätets vibrationer var förstummade.

Även om vi är våta och tillgängliga är vi också torrlagda. Vi är ett avtryck av en tid. Grumligt och avrundat. Vi suger åt oss. Vi kallar på gräshopporna.

Jag är skräckslagen.

Allt står stilla. Vi fryser.

Vi väntar. Vi lyssnar.

En skräddare sprider ringar på vattnet. Alkolonierna rör sig bort från kanten.

Flodens tid är en annan.

Flodens tid är ett framtidsscenario, men inte någon förutsägelse. Går strömmen alltid nedåt eller har den sin egen uppåtgående kraft.

KROKÅN, 5 OKTOBER

Uppströms gör mig nyfiken. Varför kröker ån? Är det nivåskillnader eller vattnets kraft som styr dess riktning? Har ån respekt för skogen när den skär igenom och lämnar denna udde torr? Liket människan borde ha respekt när nya vägar/järnvägar anläggs. Vad offras när barriärer skapas?

Den senaste tidens regn, har det märkbart ändrat flödet? Omsluten av vatten på landformationer mitt i vattendraget. Ljudet från Lagans rörelse och framfart, ovanifrån lätt regn och fallande löv. Naturen går in i vintervila.

Vattnets flöden följer inte samma mönster. Vilar aldrig självmant. Forsar än mer. Sprider träd och växter längs sitt drag.

Förgreningar, tryck, skumbildning.

Vilka är naturliga barriärer och vilka är av människan ordnade?

Vildhallon, björnbär (det finns så många underarter), pors.

Gömmlen bland vassväxter för groddjur.

Löv följer vattnets rörelse, luckras upp, förmultnar, bildar sediment – grogrund för nytt liv. Små fåror går samman, breddar sig.

Lyssnar (du) länge nog hörs fågelflockar från stenarna.

När (vi) rinner fritt kan (vi) förgrena (oss).

Öar bildas mellan (våra) strömmar.

Här byggs nya samhällen.

Öriken.

Vissa är tillgängliga.

(Vi) kluckar när (vi) träffar stenarna.

Bubblorna upphör inte.

Det är stenarna och (vi)

som sjunger tillsammans.

Jag försöker förstå ån utifrån hur den är konstruerad. Hur har ån löst nivåskillnaderna längs sin sträckning? Vattnet tar sig ner för trappningar. Forsar över stegnosar ner över sättsteg, landar och virvlar på plansteg och flödar lugnt längs långa stegdjup vidare till nästa trappnos. En sten sticker upp och ställer till turbulens i det lugna flödet. En ojämnhet i ytskiktet. Vattnet delas upp och virvlar bakom stenen. Ytvattnet bär vidare skum och löv, utan att dras in i virvlarnas turbulens. Det som fastnar i virvlarnas lek släpps snart och flödar vidare till nästa hinder eller trappnos. Vattnet får aldrig vila i ån, är alltid på väg. Eller är flödet mellan virvlar och forsandet vilan?

"The Way never does anything, and everything gets done. If those in power could hold to the Way, the ten thousand things would look after themselves. If even so they tried to act, I'd quiet them with the nameless, the natural.

In the unnamed, in the unshapen, is not wanting.

In not wanting is stillness.

In stillness all under heaven rests."

Ursula K. Le Guin, *LAO TZU TZU TAO TE CHING, A Book about the Way and the Power of the Way*

Sitter vid en flod utan namn. Den talar till dig om orsak och verkan. Den påverkar allt den berör, bryter, eroderar, förstör och orsakar. Skapar nytt. Nytt liv, ny växtlighet, ny död. Den absorberar dina tankar på samma sätt som den gör med syre, drar upp koldioxid när den dricker onda tankar.

Den bjuder dig in, att önska, att bli uppsluka av den. Så att du kan bli någonting nytt. En miljon bitar skaver dig mot berget, till fragmenterade minnen av vad du var.

Du går sönder, gnids, du släpper taget om fast materia och blir ett med vattnets flöde. Du är vatten, du är floden, känande och långsam, snabb och ovetande, den rusande vätskans alla tillstånd.

EPILOG.

Att lyssna är också att agera.

Att röra sig uppströms, att gå mot strömmen, kräver en gemensam front. Nej, det kräver rytm och balans, det kräver att vi följer varandras rörelser, inte att vi ror i takt men att vi utväxlar våra energier, men också att vi tar emot flodens. – Men varför egentligen gå mot strömmen, vad är det vi vill uppnå? Strömmen är här för att ta oss med i böljande rörelser, för att suga ner oss till botten. Lax och öring simmar uppströms för att dö, för att sätta liv. Att simma mot strömmen är döden. Livet glider bara förbi. Träden längs flodbrädden hänger på kanten, kastar sig mot avgrunden för att leva.

"I haikus finns det olika sorters öring –

Uttryck som "höstöring" och "nedstigande öring" och "rostig öring" är några av de jag har hört. Nedstigande och rostig öring är öring som har släppt sina ägg. Medtagna och fullständigt utmattade rör de sig mot havet."

Anne Carson, *Plainwater*

En grupp möts där floden slutar. De vandrade utmed kustlinjen, studerade närgånget avtryck och spår av flodbädden. Vilket flodliv är möjligt där hav och flod blandas, frågar de sig?

Vatten är i allt, allt som lever och växer är beroende av vatten.

Om vi kom hit som någon annan, i en annan tid och som någonting annat, skulle vi slå oss ner som floden.

Översättning från danska: Johanne Lykke Naderehvardi

↳ [EN] version

V Å G A R, AV INGELA STRANDBERG, POET BOENDE I GRIMETON UTANFÖR VARBERG.

Så går vi ut och in genom detta landskap

Ibland som nybyggare Ofta som tiggare

Ibland som levande Ibland som döda

Vad tigger vi om?

Om landskapets själ

Vi söker oss till vägar vi inte känner till

Lockas in i skogarnas mörker

Lockas ut till havet

Vägarna vill att vi ska vika av runt ännu ett hörn för att se en sjö en bäck eller bara ett annat ljus

Vi kommer aldrig ända fram

Det finns alltid ett stängsel någonstans

Någonstans ett stängsel som lockar oss att krypa

Att leta längre in men där är ännu ett slut vi inte kommer förbi

Landskapet lockar genom att stänga om sig

Vi tar oss förbi det ena slutet efter det andra och tror oss ibland ha hittat det vi sökte

Men vårt öde är att aldrig finna det inte helt

Bara i korta ögonblick

Vackra Skrämmande

Vi vill ju in till det innersta där vi nästan är men skräms av landskapets uppriktighet

Vi måste hitta en plats

En enda
En plats där vi kan vara
en fortsättning
på en fortsättning
Vara drömmen
Hitta en plats
där det finns en dörr att stänga

Ett fönster att hänga ljuset i

En trappa att gå uppför och nerför

Och någonstans ett vatten vi kan kalla vårt

En rundel blommor hör till

Reseda kanske

En ros och några pålar i marken
Några pålar i marken för att visa att vi finns

Att vi bebor

Att detta är vår plats

Pretentiöst och mäktigt kallar vi den vår och landskapet svarar med att inte svälja vattnet på åkrarna och vi ser att mot landskapet har vi inget att sätta mot mer än ännu en påle i marken

På den här vägen gick en gång mina två mostrar och två morbröder för sista gången

De vände sig inte om

De såg bara framåt

De skulle till Amerika

Bakom dem låg stugan de fötts i

Källorna blänkte Bäckan porlade

I ladugården andades det svarta stoet oroligt

Den blanka buken rörde sig våldsamt in och ut in och ut

Som om hon anade en slaktare
De fyra barnens mor stod
vid narcisserna med ryggen mot vägen

Fadern gick genom hagarna där barnen en gång lekt

Han vred sina händer

Han måste gå hemåt
Men han ville inte se dem gå

Modern bad till sin Gud

Varför prövas jag på detta vis?
Har jag inte gått till ditt hus, Herre

Till fots varenda söndag
Vad har jag gjort för ont?
Varför straffas jag?

Ute i hagarna tog fadern fram brännvinet ur rockfickan och lutade sig bakåt under furorna och drack och förbannade fattigdomen och Amerika och allt som tog deras barn ifrån dem

Men nu måste han gå hem
Hästen skulle tas omhand och hönsen in till kvällen
Emma och Clara
Carl och Alfred gick nerför vägen för sista gången

Vägen såg dem

Hörde deras namn ropas

Vägen lät tystnaden mellan de fyra omsluta gruset och gräset

Därhemma vid stugan skulle syrenerna just slå ut

Vägen bad de fyra att vända
Skrek åt dem att gå tillbaka

Men de fortsatte att gå

Långt där borta låg Amerika och väntade på dem

De var på väg

Tidigt om morgnarna drar de första timmerbilarna förbi på väg 153

Jag tycker ibland att de sjunger

En entonig vacker sång som av havets sirener

Lockande Skrämmande

Kom ihåg att allt går att sjunga
Sorg glädje ensamhet

Timmerbilarnas sång går i moll men tvingas av solen in i dur nerför den svåra vinterbacken vid sjön Svarten

Om våren flyger tranorna ovanför sången och lägger en stämma över

Allt går att sjunga

Vid Subbe fyr står jag ibland och ser havet vränga sig ut och in och upp mot land och över stenarna

Havet, kontemplationens mor tar hand om alla tankar
Häver sig över all tvekan

Fyren är en plats för längtan

Dit når inte torgets grälla utstyrsel och de mångas röster

Havet kallar på mig

Jag går på vattnet just där ett silvrigt sillstim vänder ner i djupet

Jag sjunger
En plats är mångas minnen

Alla olika men i grunden tvingade av ett enda: Naturen

Naturens nycker övergår människans förstånd

Vetenskapen har nu funnit ett språk mellan svampar

Ett språk som liknar människans tal

Tänk, där står svamparna i Åkullas skogar och i Hästhagabergen och samtar om våra vansinniga projekt

En gång gick havet ända hit till min plats i Grimeton

Svamparna vet att det ska komma tillbaka

Vattnet gör som naturen vill
När månen drar i det följer det efter

När människan gjort sitt kommer havet att ta över
Skölja allt och släcka alla våra inombords bränder

En väg går hem eller bort eller tillbaka

Genvägen är en sen väg
Du ser den först som i en dröm eller i en stor trötthet

Men tveka inte att gå den
Vem vet vad du får se
En varg en häger
Eller en bäck du inte visste om

Ett friskt vatten som porlat dig förbi och som du behöver fast timmen är sen och natten skrämmer

Naturen ska ta hand om dig
Var inte rädd för den sena vägen

/
W A Y S, BY INGELA STRANDBERG, POET LIVING IN GRIMETON IN THE OUTSKIRTS OF VARBERG. (TRANSLATED BY LINDA SCHENCK)

So we go out and in through this landscape
Sometimes as explorers
Often as beggars

Sometimes as living
Sometimes as dead

What are we begging for?

For the soul of the landscape

We search for ways unfamiliar to us

Are enticed into dark woods

Are enticed out to sea

The ways want us to turn yet another corner to see a lake a stream or just a different light

We'll never get all the way there

There is always a fence somewhere

Somewhere a fence enticing us to crawl

To search further in but there

Is yet another end we cannot get past

The landscape entices us by shutting itself in

We make our way past one end after the next and think sometimes we've found what we were seeking

But it is our destiny never to find it not fully

Only for brief instants

Lovely
Frightening

What we want is to go deep inside where we almost are but we're frightened by the honesty of the landscape

We've got to find a spot

One single spot

One where we can be an extension of an extension
Be the dream
Find a spot where there is a door to shut

A window to hang the lamp in

A staircase to climb and descend

And somewhere some water we can call ours

A circular flowerbed is there

Reseda maybe

A rose and some poles in the earth
Some poles in the earth to prove our existence

That we inhabit

That this is our spot

Pretentious and mighty we call it ours
and the landscape responds by not swallowing the water on the fields and we see

[EN]
OUTRO – BETWEEN THE RAINS

It is the first day of November and *Between the Rains* has come to an end. Autumn air is unexpectedly warm when we walk the extensive footbridges above the quagmires of the National Park “Store Mosse”. Sun, drizzle, fog, wind gusts and leeward take turns as our company on the sour high bog, in among bowed pine trees and peat that for thousands of years has been built up by layers and layers of bog moss. The water from here is filtrated on its way towards the river Lagan, Laholm and the sea. But they are only a few points in a complicated and vulnerable flow of water consisting of interlocking ecological systems, impertinent rejecting the boundary separating the region of Halland from Småland. The coffee in our thermos is still hot when we reach the end of the footbridge.

In the interim of the residency a new Swedish government was elected. For Swedish climate and environmental policies this indicates a shift in direction and extensive changes. When (if at all) environmental issues were debated during the election campaigns they mostly became a race for solutions to increased energy and petrol costs followed by wordy promises of investments in nuclear power. No one will have to adjust their living patterns out of environmental concerns, our new Prime minister affirms. Concurrently it is announced that the Ministry of Environment is locked down. Instead, the policy area is to be subsumed by the Ministry for Climate and Business. In media scientists are alerting that this historic decision could result in devastating consequences for Sweden’s handling of environmental protection and our essential climate transition.

The literary genre Cli-fi (climate fiction) grow strong in the same decade as this political reverse occurs. Researchers in the cross disciplinary network “Narrating Climate Futures” (Lund’s University) captured the genre when they assembled a scientific understanding of climate change with fiction and narrative tools for storytelling. From their effort alternative stories on futures, images depicting how our lives can be transformed, and speculative descriptions of how we can act responsibly and shoulder accountability for robust sustainable development. Adjacent co-agency evoked in between research, fiction and art can be traced back in history, to previous ideological and political shifts. As in William Morris’ ”News from Nowhere”, Harry Martinssons’ “Aniara” or Margaret Atwoods’ “The Handmaid’s Tale”.

These transition narratives have in common that they delineate imaginative notions about our existence. They indicate political horizons that can be used to frame spaces for action, suggest other modes of dividing accountability between individual, collective, and societal institutions, and they formulate new kinships between us and all of that which we are a part of. Cli-fi opens up for in depth apprehension of global transformation and disturbance of ecological systems and it supports sharpened literacy when we read our own environment and trace our own role in it.

The four artist that constituted the residency *Between the Rains* does not write Cli-fi. They do something similar. Through profound, locally anchored and trans disciplinary methods for exploration they reflect on ecological contextuality, historical connections and messy relationships. In common they also have a fascination for entering outspread spatial sequences and unexpected time spans – like the temporality and movement of a grain of sand, the ocean’s and sea culture’s, the river’s, the microbe’s or the sediment’s. Freely they migrate from one scale to another, conjoining subjective perspectives in new collective movements and entanglements. How can we together listen to a river and a freshwater pearl? Can we make art for microbes? Who lives in the sand? Who knows the sea? How can we learn from each other? In new ecological alliances? By stopping, observing, making visible, inviting, and listening to our locality they actuate images of a future where we live in tune with the surrounding world.

To get to know a place demands time. And to gain insight in questions embedded by specific places and situations, other than humans living patterns and conditions, calls for carefully collected cognition developed over time and in dialogue with the creatures that live here. Time that a residency does not allow for. The artistic processes started by the artists in between the rains continues, they are refined, and hopefully they will multiply in the local networks form which they emerge. The art left behind is in motion. It scans, reads, and listens after these two water communities in ways that are different from those we are accustomed to. It moves beyond short term budget negotiations and symbolical political values. Without proposing any finite solutions Maj Horn, Kruno Jošt, Pia Rönicke and Jan Carleklev suggests other approaches and perspectives that can bring us forward. Methods for communication and interaction with ourselves as well as with other species, flows of water and organisms. It is up to us to take care of them.

In the point where river and sea meet the water rests. In the horizon a crest without direction.

[SE]
RESIDENSTEAM

Davor Abazovic och Lars Fridén, kulturproducenter Art inside Out
Caroline Mårtensson, konstnärligt stöd
Louice Sandahl, lokal projektledare Varbergs kommun
Maria Wikrén, lokal projektledare Laholms kommun
Frida Talik, konstnärlig ledare Teckningsmuseet
Johanna Holmström, intendent för utställningar Varbergs konsthall
Kristina Meiton, film
Helena Persson, ljud
Hanna Bergman, grafisk form

Tack till invånare och lokala aktörer i Laholm och Varberg som på olika sätt bidragit till konstnärernas arbeten. Ett särskilt tack riktas till KKV i Varberg, Glänningesjö förskola, Pär Connelid, Margareta Lindgren, Niklas Wengström, Stina Nyberg och Gylleboverket.

ART INSIDE OUT

Art Inside Out är en nomadisk institution för konstnärliga residens i alla konstformer och genrer. Konstnärer bjuds in att verka tillsammans med institutioner, invånare och lokala aktörer med Halland som spelplats. Genom att arbeta i processer som är öppna och inte på förhand bestämda uppstår nya sammanhang där konsten skapar utrymme för nya perspektiv. Art Inside Out drivs av Region Halland tillsammans med Falkenbergs kommun, Halmstads kommun, Hylte kommun, Kungsbacka kommun Laholms kommun och Varbergs kommun.

KOLOFON

Mellan regnen
Art Inside Out #13–14 Laholms och Varbergs kommun, maj–oktober 2022
Text: Caroline Mårtensson och Ebba Lisberg Jensen, Ingela Strandberg, Tove Möller, Maj Horn, Kruno Jošt, Jan Carleklev, Pia Rönicke, Lars Fridén och Davor Abazovic
Grafisk form: Hanna Bergman
Fotografi: Davor Abazovic, Lars Fridén, Caroline Mårtensson, Maj Horn, Kruno Jošt, Pia Rönicke, Jan Carleklev, Martina Hilar
Filmdokumentation av Varbergs havs- och vattennätverk: Alexander Ryneus
Film: Kristina Meiton
Ljudverk: Helena Persson
Medverkande konstnärer: Maj Horn, Kruno Jošt, Pia Rönicke och Jan Carleklev
Redaktörer: Lars Fridén, Davor Abazovic och Caroline Mårtensson
Tryckt på Ljungberg
Upplaga: 600
ISBN nr: 978-91-987510-2-4
Copyright: Art Inside Out 2022

Denna publikation kan beställas via
artinsideout@regionhalland.se

[EN]
RESIDENCY TEAM

Davor Abazovic och Lars Fridén, Producers Art Inside Out
Caroline Mårtensson, Artistic support
Louice Sandahl, Local project manager Varbergs kommun
Maria Wikrén, Local project manager Laholms kommun
Frida Talik, Artistic director Teckningsmuseet
Johanna Holmström, Curator for exhibitions Varbergs konsthall
Kristina Meiton, Film
Helena Persson, Sound
Hanna Bergman, Graphic design

Thank you to the inhabitants, and local communities and stakeholders, in Laholm and Varberg that in different ways have contributed to the artists’ works. A special thank you to KKV in Varberg, Glänningesjö nursery, Pär Connelid, Margareta Lindgren, Niklas Wengström, Stina Nyberg and Gylleboverket.

ART INSIDE OUT

Art Inside Out is a nomadic institution for artist-in-residence in all art forms and genres. Artists are invited to explore the possibilities for their own art practices, as well as delve into new collaborations, in the county of Halland. Through an open process that leaves room for the unforeseen, there is the opportunity for new discourse, where art generates creative solutions and new ways of seeing the world. Art Inside Out is operated by Region Halland, together with the municipalities of Kungsbacka, Varberg, Falkenberg, Hylte, Halmstad, and Laholm.

COLOPHON

Between the Rains
Art Inside Out #13–14 Laholm and Varberg municipality, May–October 2022
Text and articles: Caroline Mårtensson and Ebba Lisberg Jensen, Ingela Strandberg, Tove Möller, Maj Horn, Kruno Jošt, Jan Carleklev, Pia Rönicke, Lars Fridén and Davor Abazovic
Graphic Design: Hanna Bergman
Photography: Davor Abazovic, Lars Fridén, Caroline Mårtensson, Maj Horn, Kruno Jošt, Pia Rönicke, Jan Carleklev, Martina Hilar
Film documentation from the Sea and Water Network of Varberg: Alexander Ryneus
Film: Kristina Meiton
Sound works: Helena Persson
Participating artists: Maj Horn, Kruno Jošt, Pia Rönicke and Jan Carleklev
Editors: Lars Fridén, Davor Abazovic och Caroline Mårtensson
Printed by: Ljungberg
Edition of: 600
ISBN nr: 978-91-987510-2-4
Copyright: Art Inside Out 2022

This publication can be ordered at
artinsideout@regionhalland.se

A magazine that goes beyond
the printed page

**ART
INSIDE
OUT**

artinsideout.se

